

АВАНГАРД

ІЛЮСТРОВАНІЙ

ЖУРНАЛ ДЛІЯ МОЛОДІ

А В А Н Г А Р Д V A N G U A R D

журнал для молоді.
Офіційний пресовий орган
Центральної Управи
Спілки Української Молоді.
Виходить щоквартально.

quarterly
Official Press Organ of
The Central Committee,
The Ukrainian Youth Association
(in exile).

Редакційна Колегія: мгр. ГАНОВСЬКИЙ Є., ДЕРЕМЕНДА Я.,
мгр. КОВАЛЬ О., КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ І. (головний редактор),
мгр. МИКУЛА В., інж. ОЛЕСЬКІВ В., проф. САГАН З., д-р Б.
СТЕБЕЛЬСЬКИЙ.

Редакційне листування і матеріали надсилати на адресу:
»Авангард«, 49, Linden Gardens, Notting Hill Gate, London, W.2.,
England

Адреса Адміністрації: "Avantgard," 72 Bld Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique

АДРЕСИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І КРАЄВИХ УПРАВ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

та представників »Авангарду«:

Union de la Jeunesse Ukrainienne
(Центр. і Краєва Управи)
72, Bld. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

Ukrainian American Youth
Association, Inc.,
P.O. Box 211, Cooper Station,
New York 3, N.Y.
U.S.A.

Ukrainian Youth Association,
140 Bathurst Street,
Toronto, Ont.,
Canada.

Ukrainian Youth Association,
49 Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W.2., Gr. Britain.

Ukrainian Youth Ass'n in Australia
c/o Mr. S. Misko
86 Plumpton Ave.,
Glenroy, Vic., Australia.
"Prosvita" (SUM)
c. Soler 5039
Buenos Aires, Argentina

Ukrainischer Jugendverein,
Zeppelin Str. 67,
München 8,
Germany

Union des Ukrainiens
(Section de la Jeunesse),
26 rue de Montholon,
Paris 9e, France.

Sr. Jose Pawlyschyn (SUM)
Catia Alta Vista
Calle la Colina N-42
Caracas, Venezuela.

Sr. Bohdan Bilynskij (SUM)
Rua Piaui, 205 — Ap. 3,
Sao Paulo, Brazil

Sr. Iv. Lytvynovycz
Casilla de Correo 70
Encarnacion, Paraguay.

На 1-й стор. обкладинки: Дівочий курінь членів СУМ-у в
Буенос Айрес із своїм прапором (хорунжий д. Ю. Гуренюк).
Біля хорунжого (справа) п-га Ольга Крупка і (зліва) — п-га Ольга
Горб.

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(Наука, знання, література,
суспільно-політична думка)

ІЗ ЗМІСТУ

	Стор.
О. Коваль: Єдність ідеї і дії	4
Д. Донцв: »Мойсей« І. Франка	8
В. Буженко: Посідачі вартостей, чи тільки передавачі?	18
Ольга Мак: На місяч- ному промені	23
От. Б. Курилас: Св. Іванна Д'Арк	33
Я. Стецько: Вшано- вуймо пам'ять Чуп- ринки	42
А. Микулин: Не гне хребта перед наїзд- ником	46
з життя і діяльності СУМ-у	53
М. Бурчак: »Далека, ти, кохана Вітчино«	
Софія Наумович: Курс українознавства — Фотографії та інше	

Мал. Проф. Р. Лісовський

...Просим Тебе, Царю,
Просим Тебе нині,
Даруй волю, верни славу
Нашій Неньці Україні...

Христос Родився !

Найкращі святочні
побажання для всіх членів
СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ,
співробітників і читачів журналу,
з пам'яттю про наш
багатостраждальний народ
і поневолену Україну,
шлють

**Центральна Управа СУМу
і Редакція та Адміністрація
» Авангарду «**

ЄДНІСТЬ ІДЕЙ І ДІЙ ТА ЩЕ ДЕЩО

(Критичний огляд за 1960 рік)

О. КОВАЛЬ

Голова ЦУ СУМ-у

Ще один рік — 1960 — відходить в минуле і ми всі приготуємося зустрічати нсвий рік, що приходить на зміну попередньому. Поза нами, отже, відоме, досвідчене, а перед нами пляни й надії. Але в житті людини, як і спільноти, сьогоднішнє є зумовлене вчорашнім, а завтра буде таке, як ми його підготуємо сьогодні. Тому теж буде доцільним зробити загальні підсумки наших сумівських зусиль і надбань у вигасаючому році, щоб усвідомити собі на тому тлі наші можливості й наші завдання на порозі нового надходячого року.

Всі сумівці, а також загал української громадськості на чужині, знають, що минулий рік Спілка Української Молоді провела під знаком 35-ліття від її оснування, приймаючи гасло: «Герої, Борці за Волю України — наш Ідеал і Дороговказ». З присмністю треба ствердити, що по всіх країнах, де діє СУМ, відзначення цих роковин мало глибокий зміст, а ідеї СУМ-у і кинене гасло були темою для окремих доповідей, гутірок, виховних програм, статей і імпрез. Зокрема всі Здвиги проходили під цим могутнім гаслом і залишили серед членів СУМ-у, як і серед частини позаспілкової молоді та громадськості непрсминаюче враження, а не в одного сумівця чи сумівки викликали тверду постанову ступати за поданим дороговказом.

Слідкуючи за перебігом діяльності нашої Спілки в світі, навіть посторонній спостерігач міг запримітити єдність ідей і дій, які, без сумніву, характеризують наш сумівський рух. Ця висока прикмета, якою можемо похвалитись, є тим основним нашим набутком, з яким можемо сміло дивитись у майбутнє. Це є теж вислідом довголітньої невисипущої праці всієї нашої молодечої організації, яка, зокрема в цьому році, набрала повноти форм свого ідейно-монолітного вияву.

Другим відрадним і повним гарантій на майбутнє явищем є посилення виховної праці серед юнацтва СУМ-у. Зокрема імпозантних форм набрало літнє таборування, що в цьому році охопило собою найбільше досі число підростаючої молоді та поширилось на нові країни (Австралія). Програма таборування, що була опрацьована в загальних рисах для усіх країн, була в більшості дотримувана, з тим, що всюди враховувались специфічні обставини кожної країни та наявність більше чи менше кваліфікованого складу виховників. Слід відзначити, що поважні успіхи заготовано в ділянці обміну юнацтвом, тобто висилки молоді до таборів у сусідніх країнах. Це подекуди пов'язане з великими коштами, однак наслідки такої виміни є просто подивугідні. Більшість юнаків чи юначок, які побували в таборах в інших країнах, поверталися звідтіль не лише вдоволені, але, в більшості випадків (як це самі батьки заявляють), «змінені до непізнання» як у поведінці, так і в ставленні до своїх обов'язків. З таких юнаків і юначок можуть вирости також справжні виховники, яких брак усюди так пекучо відчувається.

На окрему увагу в підготовці виховників заслуговують організовані Крайовими Управами, часто при співпраці Центральної Управи, курси для виховників і старшого юнацтва, яких у минулому році відбуто кільканадцять. Один із недавніх курсів у Парижі був зокрема важливою пробою для виховної праці серед молоді, яка походить від батьків зі старої еміґрації. Ця молодь, як і вся українська молодь, є здібна захоплюватися українською національною ідеєю і стати на службу їй.

Ріст мистецько-культурного сектора в СУМ-і, що в минулому році позначився творенням нових музичних, хорових, драматичних і танцювальних груп та виступами випробуваних уже досі ансамблів, дає підстави для оптимістичних висновків щодо національного самозбереження молодого українського покоління. Українська культура, а зокрема мистецтво, сповнена чародійної сили, якої не можна легковажити в національному вихованні нашої молоді.

Минулий рік був би однак записаний у нас, як рік ідеальної праці й ідеальних успіхів, якби не деякі плямки, що, мов іржа на чистій сталі, псуєють її вигляд і викликають побоювання за дальший шкідливий процес. Тими «плямами на сонці», що можуть викликати занепокоєння, є, передовсім, видавничий відтинок і пов'язаний з ним господарський сектор.

Виховники і юнацтво з нетерпеливістю очікують появи друкованого «Правильника для Юнацтва», що вже понад два роки

повинен бути в ужитку. Центральна Управа вживала всіх доступних їй середників, але покищо безуспішно. Шкода, що в декого нема відчуття відповідальності за страту, яку через відтягнення появи «Правильника» наноситься справі виховання юнацтва. В погоні до досконалости, що властива тільки Богові, людина забуває, що всі людські твори вимагають з часом коректив і що їй ніколи не вдається досягнути досконалости, а тільки до неї з часом і трудом наблизитись. Прийдеться, отже, «Правильник» передати як довжне сальдо новому діловому рокові.

Не краще було з випуском видань для виховників, у формі окремого журналу, але тут перешкоди іншого характеру, які поволи будуть усунені. Від'ємним моментом у видавничій діяльності цього року була безуспішність у заходах для видавання ілюстрованої бібліотеки і журналу для юнацтва. Тут однак став на перешкоді мало активний господарський сектор, хоч Центральна Управа була створила йому всі потрібні передумови. Слово залишається за Крайовими Управами та Осередками, що інколи, поза окремими деревами, не добачають лісу. Дobre поставленої центральної видавничої діяльності не заступить ні цикльостиль, ні фотодруки, розраховані на внутрішній крайовий чи осередковий вжиток. Там, де є потрібна централізація, там протилежна дія на довшу мету може завдати тільки шкоду.

Все ж таки на цьому важливому видавничому відтинкові ми не залишились нечинні. Поява квартального пресового органу «Авангард», хоч і не завжди регулярно, забезпечувала найконечніший контакт з членами. Деяке збільшення числа передплатників і кольпортажів та голоси читачів свідчать про заінтересування, яким цей журнал втішається серед молоді. Він мусить однак, бути ще кращим і частіше появлятися, а для цього потрібно не багато, лише регулярности в розрахунках та збільшення тиражу. Наше коло співробітників збільшилося у минулому році новими поважними силами, що дає запоруку збагачення і покращання змісту.

В ділянці інформації і ширення сумівської ідеї зроблено ще один крок вперед, видаючи щомісяця сторінку «Ідея і чин СУМ-у» при тижневику «Шлях Перемоги». Крайові Управи майже по всіх країнах випускали в своєму засягу подібні сторінки в місцевій пресі. Це торкається також деяких більших Осередків, які власними силами видавали свої журналіки, а подекуди вели окремі радіо-програми. В цих сторінках, журналіках і окремих випусках співпрацювали сотні сумівців і сумівок, заправляючись в орудуванні пером на найрізноманітніші теми. Це є дуже радісний факт, бо в ньому можна добачувати поповнення в майбутньому наших журналістичних кадрів новими силами.

Зваживши позитиви й негативи нашої цілорічної діяльності, ми хочемо віддати перевагу таки позитивам, бо вони творились дуже часто в невідрадних обставинах і були вже вислідом в змаганнях між сприятливими й шкідливими силами. Згадані вище негативи були тільки перешкодою до ще більших осягів, але ніяк не можуть зменшити того, що таки мозольною працею всіх членів, а головню їх найактивнішої частини, було осягнуто.

Продовжувати дотеперішню корисну працю, посилюючи її за рахунок вичислених недоліків, — ось безпосереднє завдання на порозі нового року!

**ВИДАНА
СПІАКОЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДИ**

Вп.

В
.....

**ЗА ОСОБЛИВІХ ПОЖЕРТВІХ
НА ЦІЛІ ЮНАЦТВА „С О У М”
НАДАЮЧИ ЗВАННЯ**

.....

ГОЛОВА

СЕКРЕТАР

Зразок грамоти, яку видає ЦУ СУМ-у жертводавцям.

»МОЙСЕЙ« І. ФРАНКА

Д-р Дмитро ДОНЦОВ

Я говорив*) про душевну драму Франка та його сучасників. Ми бачили, в яких сумнівах, в якій тривозі душевній кінчав поет своє життя. Бачили, як розчарувався в космополітичних ідеалах своїх «юних днів, днів весни». Бачили, як розчарувався і в інтелігенції, що його оточувала, і почасти навіть в народніх масах, в яких бачив стільки залишків душевного рабства. Ті його сумніви досягли свого вершка в поемі »Мойсей«, яка водночас є зворотним пунктом його творчости й виходом на нову дорогу.

Будучина його народу тривожить поета, а його сучасне палить соромом і не дає заснути. Питається, звертаючись до свого народу:

Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило сил твоїх безмірність?
Невже за дармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю?

Задармо край твій весь поллятий кров'ю
Твоїх борців?

Невже замість гордого пориву, в серці його нації завше гніздитиметься — »укрита злість, облудлива покірність«? Невже на чолі народу все ступатимуть провідники — »знесилені журбою, роздерті сумнівами, биті стидом«, не створені, щоб його »провадити до бою«?

В поемі »Мойсей« намагається автор відповісти на ці гнітучі питання. Що бракує народові, з одної сторони, його проводові — з другої, щоб бути великим народом? Щоб доконати великого історичного діла? Щоб виявити сил своїх безмірність? Що треба мати, які прикмети духа, щоб перестати нидіти —

Мов паралітик той на роздоріжжю,
Людським призи́рством, ніби струпом вкритий,
щоб перестати бути погноєм, тяглом сильніших націй?

*) Передрук із »Туга за героїчним«, видання СУМ-у, Лондон.

В поемі вирисовується трагічний конфлікт між двома силами: народом, бездумним і пасивним, і Божим пророком. Мойсей — Богом даний провідник свого племені — є провідник, з яким говорить сам Господь. Провідник, який безоглядно вірить у велике післанництво народу; готовий віддати всі свої сили — свої і нації — щоб через труди, через довгу мандрівку пустинею і тяжку війну вивести нарід з ганьби й рабства на свободу, до обіцяної землі.

Друга сила, нераз туподумна й уперта — це народ з рабськими інстинктами й нахилами, прищепленими довгою неволею, погрузлий в матеріалізмі, ворожий великим ідеалам; народ, який заламується безнастанно душевно і нарікає на Бога і на провідників; народ, якого наче батогом треба гнати в царство свободи; народ, що бездумно слухає дурних вождів.

Говорю — провідник і народ. Але це без спрощення можна сказати так, хоч це і лежить в задумі автора. На ділі ж і у Франка, і в книгах Мойсеевих Старого Заповіту — **конфлікт розіграється між двома провідницькими дружинами**, хоч і різне їх гієрархічне становище. Одна провідницька дружина — це Мойсей, Арон, Ісус Навин, Левіти. Друга — Датан, Авірон та їх підбрехачі. Що ж до народу, то він безугавно хитається між одними провідниками й другими, або за одним іде, або за іншими. Як все буває в історії.

Ці дві провідницькі дружини — Мойсей з Ароном, Навином і Левітами, — та Датани й Авірони, відбивають в собі протилежні тенденції в нації. Перша тенденція — вгору, до ідеалу, до боротьби за нього, до жертв, до руху. Друга — непорушна інерція «капусти головатаї», ворожої всяким великим зусиллям, ідейности, яка, мов камінь, що вріс в землю, егоїстична і неповоротна. Коли зударяються такі ворожі собі сили, їх зудар носить глибокодраматичний характер. Таким є цей зудар і в поемі, яка, хоч у старобіблійній одежі, носить національно-український характер і автобіографічний.

Втіленням пориву до свободи є Мойсей. Він

Один з-поміж цієї юрби
У шатрі не дрімає,
І на крилах думок і журби
Поза гори літає.

Цілком, як провідник волоцюг Котляревського — Еней, якого й «ніч не вгамувала»; якому одному — «коли уся

ватага спала — думка спати не давала». Такий є й Мойсей — »пророк — без народу, без стад, без жінок«, без усього земського, дочасного, яке могло б принизити до землі дух, що рвався вгору до свого Бога. Земні прив'язання не існують для нього. Замість них плекає свою велику ідею:

Все, що мав у життю, він віддав
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї.

Ця його ідея є ідея визволення, »щоб на волю спровадить рабів, щоб з рабів тих зробити народ« по-Божому образу і подобию. »Сорок літ, мов коваль«, він »клепав їх серця і сумління«. З веління Бога хоче післати він нарід »на велике діло«, наповідає всіх:

Не гасіте ж святого вогню,
Щоб як поклик настане,
Ви могли щиросердно сказати:
Я готовий, о, Пане!

Ідею визволення, свідомість свого і народу призначення, вогонь, що зійшов на нього згори, свою відвагу, свій дух войовничий, бажання вести — приніс пророк своєму народові. Та той народ, той знаряд, що дав йому Бог в руки, був ворохобний, а іноді, йому здавалося, просто не придатний:

Під пожертими шатрами спить
Кочовисько ледаче,

та в обіцяну землю — »за ті голі верхи перейти він охоти не чує«. Пророк вабив їх »чудовим обіцяним краєм«, який »смарагдами і сафірами« блестів в далині. Та в люду не було віри пророка. Ніхто не йняв йому віри. Про волю —

Сорок літ говорив їм пророк
Так велично та гарно
Про обіцяну ту вітчину,
І все пусто та марно.
Зневірилися люди
І покинули ждати і бажати,
І десь рвуться в простори.

Зажили буденним життям по своїх дрантивих наметах:

Жінки їх прядуть та печуть
В грані м'ясо козяче,
А воли та осли їх гризуть
Осети та будяче.

Свобода, обіцяний край? Що він їм? —

Ті слова про обіцяний край
Для їх слуху це казка;
М'ясо стад їх, і масло і сир —
Це найвищя ласка!

Цей люд мислив, сказати б теперішнім жаргоном політичним, тверезо, реалістично —

Що з Міцраїм батьки і діди
Піднялись до походу, —

на їх погляд — «це дурість і гріх, і руїна народу». Не вільно розсудним і тверезим людям «строїть пляни не в міру до сил». З таких плянів фантастичних, з плянів глупих романтиків завжди буде сміятись «логіка фактів». Не вільно навіть зрадників нищити в своїм середовищі — на думку того люду. А коли Мойсей скарав Корага і його поплічників за малодушність і зраду, громада гримала на Мойсея й Арона за те, що вони «погубили люд Господень». Плоть, тіло було для того люду всім, ідеали — нічим. Його вожді тепер уже не Мойсей з Ароном, а «реальні політики» — Датан і Авірон:

Серед них Авірон і Датан
Верховодять сьогодні;
На пророцькі слова їх одвіт:
»Наші кози голодні!«
І на поклик його у похід:
»Наші коні не куті«,
На обіцянки славних побід:
»Там войовники люті«.

»На принаду нової землі« відповідають: »нам і тут не погано«. На згадку ж про Божий наказ, відгавкують: »замовчи ти, помано!«

Нарід віддався буденній праці. Дівчата
Йдуть кам'яними стежками
... З глиняними дзбанками,
У руках їх мішки шкіряні,
Щоб дойти ягниці...
Де-де чути квиління з шатра
Або регіт дівочий...
Там хтось пісню заводить.

І розмови йдуть на теми — »звичайні, сусідські: щораз менше в ягниць молока, і ягнята ось-тіцькі!«

М'ясо — як ідеал; їсти, женитися, плодитися — як суть життя; страх перед ворогом — як двигун їх вчин-

ків; особиста чи збірна вигода над ідею — як гасло, а понад усе — фізичне збереження племені, на свободі чи під чужим фараоном все одно; над духом матерія! Чи ж такий люд міг послухати пророка? Міг вірити його вірою? Чи в стані був іти за Божим велінням?

Осягнувши такого ступеня зневіри й вигідництва, тому людові нічого не лишається як виректися і Бога, і пророка. То ж

Коли загрозив їм пророк
Новим гнівом Єгови,
То йому наказав Авірон
Богохульні промови.

А »голосистий Датан« перефорсував ухвалу — »честь віддати Ваалу«, золотому тельцеві, Мойсееві ж загрозив, що буде побитий камінням. Люд зачерствілий в пороках гріху, вже не слухав того, хто був голосом його совісти.

Конфлікт двох світоглядів, двох типів людських — справжнього провідника і людини шахрая, який грає на низьких інстинктах людської отари. Цей конфлікт відбивається в поемі в суперечках — діалогах Мойсея з Датаном і Авіроном, і його ж — з духом тьми Азазелем, ментором Датанів і всіх часів і народів. На ці діалоги варто звернути увагу, бо вічні вони і сучасні, як вічними є типи вождів з Божої ласки, і типи амбітних туподумів, вождів голоти. Найвищою цінністю для Датанів був спокій, вигода, мир. Його пробує умудрити Мойсей:

Вчора ви уважали спокій
Найблаженнішим станом;
Та чи радився ум ваш при тім
З вашим Богом і Паном?
Чи то він для спокою призвав
З міста Ур та з Гаррана —

оте плем'я ціле

На луги Канаана?
Для спокою їх потім водив
По Йорданським поділлю?
... Якби хтів вас в спокою держать,
Наче трупа у крипті,
То ви й досі як сірі воли
Гнули б шиї в Єгипті.

Їм, роз'їдженим егоїзмом плотського Я, старається довести, що коли Бог їх перевів через такі іспити, то хіба для сповнення якогось великого призначення. Не на те,

щоб снігли, мов в домовині. Напоминає люд скаменутися не зрадити свого покликання:

Горє, як звабить тебе
Світова забава
Замість статися сіллю землі,
Станеш попелом підлим.

Та ні напімнення, ні погрози не переконають Датанів. Що їм з того ідеалу, з того марева на пустині, коли в погоні за ним — «стільки люду в пустині лягло! ті піски... сотням тисяч домовиною стали!»!

Подібною мовою розмовляли й біблійні Датани. Коли пророк оповідав про свободу, відказували: «А хто годуватиме нас м'ясивом? Пам'ятаємо рибу, яку задармо їли в Єгипті, і огірки і дині, цибулю й часник. А тепер спрагла душа наша, і нема нічого, сама тільки манна». (IV кн. Мойсея, II). Бодай би були померли в Єгипетській землі... «І пощо веде нас Господь в обіцяну землю? Щоб полягти від меча? Хіба ж не краще нам вернути в Єгипет?» (Там же, IV кн., 14). Чи не краще вернути до пана, на якого працювали? Бодай би цілі були жінки їхні й діти! — нарікали вони.

Фізичне життя з його радощами стояло для того люду понад всі свободолюбні мрії, понад веління Бога. В ім'я цього, чисто фізичного існування людського стада, ладні були в ярмо чужинця повернутися. Під тим оглядом Франко в своїй поемі вірно відає, згідно з Біблією, суть конфлікту, про який тут говориться.

Щоб захитати остаточно вірою пророка, зрадженого й ображеного власним маловір'ям, сходить до нього в пустині дух тьми, демон, патрон всіх поклонників матерії. В уста того демона, який спокушує Мойсея, вкладає Франко всю доказову софістику «реальних, тверезих» політиків тих часів і — наших. Азазель, «темний демон пустині», передусім намагається кинути сумнів у серце пророка, захитати віру його в його призначення. Бог з'явився на Хориві вождєві, та Азазель злісно нашіптує йому:

Гей, а може хорівський огонь
Не горів на Хориві,
Лиш у серці завзятім твоїм,
У шаленім пориві?
Може голос, що вивів тебе
На похід той нещасний,
Був не з жадних горючих купин, —
А твій внутрішній, власний?

Завсіди кидає цей сумнів диявол у душу пророка, чи не брав він власне божевільне маячіння за веління Господа? Починаючи від Жанни Д'Арк до нашого Шевченка, чи ж не ганьбили пророків слуги того демона тьми в шатах народолубців, які дбають про мир, добробут і фізичне збереження нації? Чи не лаяли їх темними фанатиками, несповна розуму маніяками, коли ті кликали свій нарід покинути країну неволі, щоб через труди й небезпеки йти в землю обіцяну? Твоє бажання власне — нашіптував диявол — воно й було той »кущ огняний, що велів виривати люд твій на волю«! Твоє бажання власне — це ж був той огонь і та сила, що для тебе »Єгови наказ і Єгову створила«.

Демон пустині встає в обороні фальшивих вождів, лестників маси, демагогів, для яких м'ясо стад їх і спокій були найбільшим блаженством. Як смів Мойсей накидати демосові свої думки? Як смів проголошувати божеським — »власний плян тіснозорий«? Нашіптує демон Мойсеєві, що важніше за все є не воля фанатичних пророків, а закон поступової еволюції:

Небезпечно ставати в супір
Діл природніх бігові,
Легко власний свій забаг подать
За веління Єгови —

Ставати на прою з могутнім Єгиптієм? З сильними народами, яких треба було щойно збороти, щоб посісти обіцяну землю? Це ж безумство! Руїна народу! Буденна праця й природний розріст людности — ось що єдино на потребу. Якби не витяг Мойсей з краю їх земляків, то —

Може в Єгипті вони,
Множачись серед муки,
Могли вирости в силу й забрать
Увесь край в свої руки.

Демон вбирається навіть в маску проповідника гуманности, людяности. Злочин є йти за зіркою недосяжного ідеалу, нашіптує він. В цій мандрівці за відірваним, абстрактним, далеким — нищиться конкретне, намацальне і близьке! Батава фанатиків —

В страшному зусиллі спішить
До незримої цілі,
Неосяжнеє любить вона,
Вірить в невідоме, —

і не бачить при тім, що

Фантастичнее, щоб осягнуть,
Топче рідне й знайоме.

Все підкопує й підгризає ця філософія демона пустині: віру в Бога, в призначення нації, в щастя свободи, в певність своєї місії вождя, в героїзм і ін. Підшептує натові віру в дрібне, спасенність інстинкту раба, в матерію та в її протектора — в диявола. І тому то, коли всі напоминання стали даремні, коли до голосу демона пустині почав прислухатися нарід, загрожує йому Мойсей Божим гнівом:

Горе вам, нетямущі раби
На гордині котурні,
Бо ведуть вас неначе сліпих
Ошуканці і дурні!
Проти власного свого добра
Ви бунтуєтесь завше.

Буде Господь

Бити і мучити вас,
Аж заплачете з болю
І присягнете в горю чинить
Його праведну волю.

Заповідає, що ошуканці і дурні, Датани і Авірони — не побачать Канаана; пропадуть поглинені землею. Згинуть всі, хто усумнився в місії народу, в веління Бога. Лиш нове покоління прийде у вільну землю. Як каже Бог Мойсєєві, в тяжкім блуканню, в тяжких терпіннях і війнах мусить загартуватися дух народу, щоб заслужити собі свободу, щоб бути в стані її собі вибороти.

Знає бо він ненаситну вдачу свого люду, який мов реп'ях кожуха, чіпляється земного:

Ви би тілом і духом своїм
Присмоктались до скиби
І зловив би вас мамон у сак
Як товстючі риби.
Та ж в Єгипті вигнулись в ярмі,
Наїдавшись ласо...
Відригатися вам буде повік
Те єгипетське м'ясо.

Прагне нарід волі? — То мусить виріктися земних скарбів, бо —

Хто здобуде ці скарби земні
І над все їх полюбить,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить.

Ті, в кого —

Дух хоробрий упав
Мов нелітня дитина,
І завзяття пом'якло в душі
Наче мокрая глина —

не побачуть землі свободи. До неї ввійде народ сильний духом, який гордить дочасними благами, який має уха отверті на слова пророка:

Хто вас хлібом накормить, той враз
З хлібом піде до гною;
Та хто духа накормить у вас,
Той зіллється зі мною.

Кара Божа, як знаємо з Біблії, впала на зачерствілий серцем люд пустині. Розступилася земля і поглинула Датана і Авірона, на очах усіх, і плем'я їх. Зі зброєю коло пояса перейшли Левіти табором і віддали на поталу меча все хирливе, зневірене і нікчемне; всіх, хто віру в свого Бога втратив і в завдання народу; всіх, хто тужив за рабством і спокоєм в покинутій країні неволі.

Основний сенс поеми той, що свобідну землю побачить тільки вільне духом покоління; те, яке отрясється від усіх гріхів слабости батьків, від їх оглядності і сліпоті. Таке покоління вже росло в таборі, серед блукань у пустині. Читаємо в поемі, що тоді як старші віддавалися одноманітним справам нудного буття, —

Дрібна дівтора по степу
Дивні іграшки зводить,
То воює, мурує міста,
То городи городить.
І нераз напівсонні батьки
Головами хитають —
Де набрались вони тих забав?
Самі в себе питають.
Адже в нас не видали того,
Не чували в пустині!
Чи пророцькі слова перейшли
В кров і душу дитині?

Як це часто буває в історії, так в данім випадку у «півсонних батьків» вродилося зовсім інше, пробуджене від

сну, покоління. Воно, загартоване в бою, скріплене в вірі, прийде до вільної землі, але — вже з новим вождем. Мойсей, який усумнився в Божім велінні, туди не ввійде. Приведе туди народ Ісус Навин — Єгошуа поеми, — про якого в Біблії стоїть, що був він людиною зовсім відмінного, іншого духу.

І Єгошуа зривно кричить:
До походу! До зброї! —
І зірвався той крик, мов орел
Над німою юрбою,
Покотився луною до гір:
— До походу! До зброї! —
Ще момент і прокинуться всі
З остовпіння тупого.
Ще момент — і Єгошуї крик
Гирл сто тисяч повторить
І з номадів лінивих ця мить
Люд героїв сотворить.

Як буря, скаравши власних зрадників і недовіроків, полетять вони назустріч своїй блискучій меті —

Задуднять, і пустині пісок
На болото замісять,
Авірона камінням поб'ють,
А Датана повісять.
Через гори полинуть як птах...
І підуть вони в безвість віків
Повні туги і жаху...
Простувать в ході духові шлях
І вмирати на шляху.

(Далі буде)

ЧИТАЙТЕ І ПОШИРЮЙТЕ
журнал для молоді
» А В А Н Г А Р Д «

Поширюйте між українцями
всі видання Спілки Української Молоді

ПОСІДАЧІ ВАРТОСТЕЙ, ЧИ ТІЛЬКИ ПЕРЕДАВАЧІ ?

Володар **БУЖЕНКО**

Кожен соціальний факт ґрунтується на якихось ідеях. І дуже багато залежить від того, як ті ідеї формуються та сприймаються в данім суспільстві, бо від їхнього оформлення послідовно виростає або успіх і повне досягнення наміченого добра, або невдача і духовна та матеріальна страта.

Тепер великим соціальним фактом є — життя-буття української людини поза національним материком, тобто, за Шевченковим означенням, українця в Україні не суцього і в ній не родженого.

Існування, розвиток та повне удосконалення української людини поза своїм материком теж залежить від підставових ідей. Якщо ті ідеї будуть вдатні і життєносні, то існуватиме українська людина поза суцільною українською етнографічною територією і то не тільки в однім, родженім у краю, поколінні, але й в майбутніх, постійно. Коли ж, знову, ця підставова ідея буде невідповідна, тимчасова, що не буде давати влучної та позитивної розв'язки на таке терпке і відповідальне питання, то існування цієї людини, українця всесвітнього, буде ефемерне, безвартісне і, врешті, воно зникне.

А ці підставові ідеї, з самої природи речі і то в розмірно позитивнім наświetленні, можуть бути дві: а) українська людина поза материком, як власник української духовости і б) ця ж людина, але тільки як передавач української духовости на довшу чи коротшу віддаль.

Сьогодні одна і друга ідея має своїх прихильників, але, на жаль і на сором нам, остання є куди глибше закорінена, ніж перша. Нашим завданням буде зробити короткий перегляд обидвох цих ідей-основ у їхніх позитивних і негативних рисах. А про правильність тих основ нехай уже читач сам судить. . .

1. Практика діравого мішка.

Щоб краще зрозуміти наше твердження про вище згадані ідеї, то треба пригадати один погляд нашої еміґрації,

який є широко розповсюджений і навіть покликується на ніби свої і на чужі »факти«. А це, що »еміграція топиться, розпорощується, губиться«. . . і »якщо не буде нового напливу еміграції, то дане середовище, яке створила попередня чи попередні еміграції, скоро зникне«. . . Іншими словами: життя еміграції можна порівняти з діравим мішком, в який треба безуговку сипати, але він постійно спорожнюється. . . Фізично дана група може рости і збільшуватися, однак психічно, чи пак духово — зникати якраз **через оту теорію діравого мішка**. Бо зведені такою ідеєю люди скоро »мучаться« в боротьбі за власне обличчя себе і своїх нащадків і, зложивши руки на пузі, чекають на »нові сили з-зовні«. І це, до речі, найбільш ортодоксальні визнавці тої ідеї »передавання«.

2. »Будем жити, але ми не хочем жити!«

Ось до такого протиріччя приводить ця ідея »передавачів«. Дана національна чи конфесійна група в новім середовищі буде жити фізично, хіба що вимруть цілком до особи всі її члени. Кров і психічні рефлексії поколінь даної нації, чи й релігійної групи, надалі зберуться у нащадків, але їхній зов і імпульси мають бути глухими чи тільки підсвідомими! А в таку опорожнену хату має прийти комірник, спобільша нахабний інтруз, який не пошанує не тільки дорогоцінного паркету, але й стелі та посудів, які знаходяться в даній »психе«. . . Отже, матеріально дана група житиме, але формально переістотиться в щось інше, чуже, налетіле, самозванче! А духове, те, що найцінніше, що найбільш людину робить людиною, надає їй шляхетности — все це має бути знищене, як той приречений до газової камери, що тільки попід по нім залишиться! . . . Це духовий аборт, набагато шкідливіший, ніж тілесний. Для психічних вартостей не можна боятися перенаселення, ані не треба журитися, що для досягнень духа не стане місця, де б їх розставити і примістити! Це парадокс, скажімо, бо не хочеться мати власних і законних дітей, хоч приймається чужих зведеників у власну хату! Отож, хто думає перетяти духовні вартості даної групи, той вирікається майбутности!

3. »Ви собі беріть, — нам не треба«.

Ще дещо б пояснити. Говорять: ». . . треба рятувати нашу молодь! Дайте їй книги про українські справи на мові даного оточення. Хай та молодь пропагує ідеї нашої України, нехай говорить правду про нашу справу!«. . . »Чу-

жою мовою ми матимемо ширший засяг, більше зробиться». . . і паки і паки! А, властиво, навіть чужинцям ця правда про Україну, як ми її з власної душі викидаємо, викидаємо з наших товариств, з наших Церков, родин, навіть шкіл, що ніби мають бути «наші». Та ж кожен розумний скаже: як вам не треба ваших мови, культури, духовости, то на лихо нам їх?!

4. Переконає той, хто сам переконаний!

Ми обмежуємо ролю нашого нового покоління до мінімуму, тобто до передачі «правди про Україну», чи й про «нашу Церкву», не беручи під увагу засоби, ані теж не звертаючи уваги на вкорінення наших переконань у тій зміні нашої. Каже філософська засада: «Не можна дати того, чого не маємо самі». А наша народна мудрість твердить: «з порожнього — не наллеш». Як може переконати чужинця наш нащадок, який сам тільки поверховно хлєпнув українських релігійних чи й національних ідей? Бо хто не знає власної мови, хто не збагнув до глибини нашої культури, хто не надиханий доглибинно нашою духовістю, **той не може їх передати** в такому стані й з такою наснагою, як належить. На це хіба треба морального, чи пак духового «чуда». Тому зводить ролю нашого молодого покоління тільки до поверховних передавачів, а не до, в першій мірі, посідачів нашої правди, то є тільки бити батоном по повітрі, або вибиратися на війну з вітрянками!

5. Нове покоління — парії власного суспільства!

Парії — це найнижча індійська каста, з обмеженням навіть найпримітивніших соціяльних прав. І, на жаль, у нашім українськім суспільстві на поселеннях виробляється теж подібна каста, тільки під духовним кутом. Нашій молоді обмежується споконвічні українські права та вольності, а тільки дається їй примітивну «правду про Україну» чи «візантійський обряд» на чужій мові і часто в фальшивій травестії! А тим самим старше покоління робиться новою кастою, яка замикається в собі і гадає, що вона є фіналом (часто і початком) української національної і церковної історії. Оця нова каста доробкевичів, яка мірить все валютою і то чужою, старається за всяку ціну зіпхнути ту нашу молодь на найнижчий щабель у своїм суспільстві, а тим самим і між іншими народами. Тут діє ще стара рецепта капралів тимків: **«Як я був гемайном, то зі мною так само поступали»**. . . Інші,

знову, мегальомани у своїй інтернаціональній непомильності впрост анатемізують печаттю вар'ятства та дурощів зусилля тих, які хочуть поставити ту молодь на висоті свого завдання, вимагаючи від неї виконання своєрідних національно-обрядових постулатів, як мова, своя організація, своя церква, школа.

6. Господар чи колгоспник?

Найкращим аргументом проти советської системи є наявні успіхи і поступи приватної власності. Людина, яка є власником, сама собі господарем, вона просперує, має ініціативу і, хоч сама, то досягає часто небувалі успіхи. Інакше справа з колгоспником. Це тільки робітник, урядник, наємник. Його не турбує розвій загальної власності, чи вірніше державної власності, ані теж не болить його, що нищиться збіжжя на пні, або й зібране та не сховане до комор. Йому байдуже що реманент псується, що не вчас посіяно чи зібрано врожай. У колективі найкраще загублюється така цінна річ, що нею є відповідальність.

Коли ж ми нашу молодь зробимо тільки пропагаторами чи колгоспниками наших духових нив та маєтків, то успіхи матимемо вповні подібні до советських. Тоді може бути наша духовна культура »шпихліром світа«, а стане країною масового голоду. І справді, так воно є: вже від довшого часу проповідуть деякі »батьки народу« »знищення куркуля, як кляси« — то вже американці, бразилійці, канадійці тощо і маємо наслідки цілком ідентичні з експериментами Сталіна: денационалізція і латинізація молодого покоління! Тільки з тою різницею, що фізичне розкуркулення робив ворог і воно йшло під найжорстокішим терором, а тут »розукраїнення« робили свої — родина, товариство, церква! І то під благодатним впливом демократії і свободи! Хоч знищення останнє куди більше, ніж перше!

Тільки тоді, коли молоде покоління буде власником нашого українського духового життя, то тільки тоді воно зуміє ревнувати, плекати і втримати українськість! Тут мусить прийти іманентна акція, а не тільки пасивне сприймання енергії та її подавання далі!

7. Життя духове не може стояти на місці.

Духове життя це інтенсивна і постійна акція. Коли вона ослабає, то життя корчиться, трупіше і приходить параліч, а за ним духовна смерть. Годі нам зараз на еміграції думати »втримати тільки таке українське життя, яке було

в краю». Бо ж і в краю воно розросталося. Вистачить тільки порівняти книжку написану в 1900 р. з книжкою виданою 1938 р. Це саме діється на еміграції. І тут постають нові, але, в суті речі, такі українські вартості. Вони навіть тут куди рясніші, ніж бували на материку. Ми ж маємо зараз свободу, якої не мають наші брати на Батьківщині. Ми не мусимо дотримуватися тут якогось советського соцреалізму, ані не йти за вказівками Москви чи патріярха Алексія. — Нашої мови тут ніхто не приноравлиє до старш-братерських теорій. Маємо нові мовні надбання, нові мелодії, танці; інші стилі кераміки, народного одягу, навіть страв, соціального побуту, — і це все є своє, власне, окреме, інше ніж у довкілля. . . І має традицію років. Але, коли наша зміна не стане повноправними власниками тих надбань, то вони пропадуть, вони зникнуть і підуть у забуття.

8. Наша молодь не марнотратна!

Дехто спихає всю вину зануку наших духових сил на молодь. Мовляв, вона не цікавиться, погорджує та відкидає наше, а приймає без розбору чуже. Це не аж так вірно. Нам доводилося зустрічатися з молодими людьми, які вже виховані поза батьківщиною і які вже є батьками і мають ту саму проблему, яку мали з ними їхні батьки. І що ви чуєте від них? Вони сьогодні повнозмірно виконують науки і заповіді своїх батьків, хоч колись не брали їх до уваги і не раз велику прикрість робили тим своїм батькам. Але сьогодні вони їм признають повну слухність. І вдячні, що їхні предки переломили їхні молодечі забаганки і зробили з них своїх людей. Вони ж тепер зрозуміли, що за вартості їх батьки залишили їм у спадку. Вони тими вартостями дорожать! — Щоправда, як хтось не дбає про потомків, як скоро махне рукою, при першій-ліпшій перешкоді, то той не може сподіватися шпарівних синів. Як і той, що вийшов сіяти збіжжя, але не орав нивки, ані потім не полов її, той не має що збирати. Але хто вклав духовий капітал, то той тепер його вибирає, чи скорше його діти з нього користають, а ще навіть ті суми прибільшують та їх капіталізують — один в тридцяті, другий в шістдесяті, а інший в сотеро.

Отож то наше молоде покоління має бути не факторами, посередниками чи паскарами українських духових вартостей, але повноправними власниками-господарями!

НА МІСЯЧНОМУ ПРОМЕНИ

Оповідання

(Продовження)

* * *

А ранок прийшов такий чистенький, свіжий, здоровий і зарозуміло-вдоволений, як іде в неділю до церкви пестійка-одиначка, вимита і вичесана дбайливими материнськими руками.

І справді була неділя. Десь ронив срібні сльози церковний дзвін, і їхній відгомін обривав з гір сиві тумани та стелив їх проваллями і долинами. Сяяли в ранішньому сонці сніжні верхи, байдужі до змін у природі, зеленіли горді ялини, біля яких соромливо пробивалася ніжними хмарками перша весняна зелень берез та буків, а поміж ними пнялися вгору сиві вужі доріг по едельвайси, що цвіли над карколомними урвищами.

Молоді люди стояли поруч, дивилися крізь отвір бійниці на чарівний краєвид, що лежав перед ними на Божій долоні, і, зворушені величчю та красою природи, мовчали.

Просто напроти замку була гора, а внизу, поміж високими берегами, бігла бистра ріка, береги якої з'єднував залізничний міст. Цей міст, як видно, був багато разів атакований з повітря, бо скрізь виднілися більші й менші ями від бомб. Та пошкодження, якщо й були, не припинили залізничного руху, і лишень оце останнє бомбардування знищило міст цілком. Дебелий залізний лук, спертий на протилежні береги, був поцілений аж кілька разів, і ціла споруда, викручена і попроломувана, звисла безпомічно над водою, здавалося, кричала німим криком з великого болю.

Стиснена зближеними берегами, глибока зелена вода дудніла глухо й зловісно, мов норовистий кінь, риючи під собою землю. Видно, що сила її була велика й загрожувала підвалинам фортеці, бо стіну, що спадала в ріку, скріплено міцними контрфорсами.

— Десь по другому боці цієї гори мусять бути оселі, — сказав Володимир.

— Чому неодмінно по другому боці?

— З південної сторони.

— Ваша правда. Але це не має значення. Яка нам користь з того?

— Не зашкодило б знати напевно, бо там, де є оселі, мусять бути наші земляки, а де є земляки, там можна знайти поміч.

— Для цього треба злізти з цієї дурної башти!

— Тихо, Валю, не ображайте старенької: поки німці з-під нас не заберуться, вона нам опікою служить.

Валя зідхнула.

— Не могу стояти, — сказала пригноблено. — Голова крутиться і ноги не тримають...

Володимир відвів її на попереднє місце й допоміг сісти, підмостивши під спину свою куртку.

Валя сперлася на стіну й лежала довго, заплющивши очі.

— Але що ми будемо робити, справді? — спитала.

— На жаль, нам не залишається нічого іншого, крім очікування.

Валя раптом відчула такий голод, що їй аж плакати схотілося.

— Чекати, чекати! Скільки ж можна чекати?! — роздратовано, наче вередлива дитина, майже на повний голос вигукнула вона.

Володимир відповів після багатомовної павзи.

— А що ж таким тоном питаєте? — сказав з докором. — Від мене залежить стільки, скільки й від вас. Потерпіть. Я думаю, що військо чекає якогось розпорядження, або попросту кінця війни. Може й так порозходяться. Ні нарікання, ні злість, ні докори нічого не допоможуть.

— Гаразд, гаразд, не проповідуйте! Я вже мовчатиму й лежатиму терпеливо...

— Найкраще, що можете зробити. Але тільки без злості і без образ, будь ласка. Вони лишень на здоров'я шкодять...

Справді, кілька десятків вояків, між якими були однострої протилетунської артилерії, поліції і навіть танкістів, здавалося, не збиралися відходити. Обсерваційне поле Володимира було дуже обмежене, і він більше догадувався ніж бачив, що ці недобитки отаборилися десь поблизу і на щось чекали. Безцільно лазили по руїнах, перекидувалися знечев'я словами без значення й нудилися.

А в небі гуділи літаки, звідкись доходили детонації важких вибухів, і все це разом ще більше підкреслювало радісно-святочну тишу, що стояла над руїною.

Черговим невідкладним завданням було — скинути Валіні кайдани, але що Володимир, крім іржавої шруби, двох цвяхів і ще якихось бляшок з трансформатора, нічого не мав, то довелося, замість відімкнути замки, — перетерти ланцюжок між двома каменями. Це була досить важка операція, що протягнулася аж до полудня, втомивши смертельно і Валю і Володимира. Зате коли ланцюжок розпався, дівчина радісно розвела у всю широчінь руки.

— Ніколи не думала, що такий простий рух може дати стільки приємности! — сказала з усмішкою.

— Умгу! — й собі стримано усміхнувся Володимир. — З вас тепер можна символічну картину малювати...

— Вийшло би дуже банально. Розірвані кайдани перестали належати до мистецьких образів — вони перейшли у відділ агітації і пропаганди...

Після такої утяжливої роботи обидвоє відчували спрагу, # Володимир мусів кілька разів витягати з ріки води, яка послужила вже одночасно й »обідом«.

— А тепер, Валю, — пожартував Володимир, — треба заснути, щоб »ся сало зав'язало«...

Жарт жартом, але вода і сон були тепер одинокими ресурсами, що могли підтримати сили в'язнів. І їх треба було використувати максимально, бо хто ж знав, скільки їм судилося сидіти між небом і землею в уламку зруйнованої башти?..

* * *

Останок дня, що лишився між довгим сном і вечором, проминув у сумному пригнобленню. З великим розчаруванням Володимир переконався, виглядаючи крізь діри, що вояки перестали лазити безцілево по руїнах, а взялися щось робити. Що саме вони робили — годі було доміркуватися, але на тих клаптиках подвір'я, що відкривалися з дір башти, закипіла зосереджена діяльність: видобувалися вцілілі стовпи і крокви, залізаччя, складалося в рівні стоси цеглу й каміння, а над усім цим лунали командні голоси.

— Тю на вас, дурнуватих! — лаявся Володимир. — Роботи безмозкі! От вас би в колгоспи запрягти — якраз там ваше місце! О, диви-диви! Чи не думають вони наново замку відбудувати?!

— Думають? — обізвалася зі свого місця Валя. — Вони не думають — вони роблять! І в тому їхня сила.

— І слабість.

— Почасти.

— Не почасти, ні! Вони через те своє тупоумство війну програли.

— Шкода вам їх?

— Мені шкода, що через їхнє тупоумство ми терпимо.

— Ну, через нас двох вісімдесятмільйонова нація не стане владчі міняти.

Володимир здивовано дивився на Валю.

— Через нас двох? — перепитав. — Я про нас двох не думаю тепер — я думаю ширше. Але дивна у вас логіка, якщо таке стрибання думок можна взагалі логікою назвати.

— Ах, Володю, мені справді байдуже, чи я думаю логічно, чи ні. Мені видається, що в нашій ситуації наймудріші слова і найсвітліші думки тратають усякий глузд. Важне одне: чи ми виберемося звідси живими?

— Ви надто суб'єктивні, Валю, — спробував пожартувати. — Давайте будемо думати про щось важніше, ніж власні особи...

— Вам весело? — спитала роздратовано дівчина.

— Коли б не голод, на правду було б весело, — відповів щиро.

— Коли б же то...

— Зрештою, все залежить від того, з якого боку дивитися на речі. Ви бачили, як Чарлі Чаплін власні черевики їв?

— Бачила. І мене дуже дивувало, що публіка сміялася, сліпа до всього драматизму, який був ще глибшим власне тому, що його представлено в комічній формі.

— Представлено оптимістично, Валю, і так повинно бути. Світ є радісним, або понурим, не лишень сам від себе, а й від того, через які окуляри на нього дивитися. Зрештою, ви повинні про це краще знати, бо це ж більше з вашого фаху, ніж з мого.

— Фах тут ні при чому. Людина сприймає світ залежно від свого внутрішнього «я», а це «я» знову ж залежить від обставин; серед яких та людина росте й виховується. Щодо мене, то я знала дуже багато розчарвань і навчилася дуже обережно сприймати кожную радість.

— Ох, Боже! — заломив руки Володимир і закотив очі під лоба. — Який досвід, який трагізм!.. — і враз накинувся на дівчину: — І вам не соромно, що ви нічого мудрішого не навчилися?! Не соромно вам, що прогавили якраз найкориснішу науку, яку життя вам давало?! Ви, розумна й інтелегентна людина!

— Ані трохи не соромно! Не знаю і не бачила ніякої такої «найкориснішої науки» від життя, про яку ви думаєте, а брала таку, яку бачила і розуміла. І чому ж би мала соромитися, що не навчилася того, чого мені не дано?

— Чому соромитися? Тому, що були пасивні й брали подаване, а не шукали самі того, що було сховане й заборонене!

— Як це розуміти?

— Просто: боронити своє «я» від обставин, не бути покірною овечкою, роботом, ані не безладною торбою, яку можна напхати всяким непотребом! Хай марксистки вдаються своєю тезою, що «буття» визначає мислення! Я ніколи з нею не готувався і борюся проти того «буття» цілим своїм нутром. А ви, як виглядає, справді повірили в неї, а навіть зробили її своїм життєвим девізом. Правда?

— Ніколи не думала над цим.

— Шкода. А ви подумайте. Подумайте і скажіть, чи буття визначає мислення, чи навпаки?

— Думаю, що саяк і так буває.

— Правильно, Валю: буває саяк і так, а залежно від того, чи воно саяк, чи так, впливає різний підхід до життя. Ті люди, що вірять в Маркса, повинні плисти з течією буття, як дохла риба рікою. Це буде духовий і розумовий пролетаріат, який не має власного «я». Йому вистачить марксистської доктрини.

— Дякую...

— Добре, що це вас ображає. Виходить, що ви не належите до тієї породи півлюдей. Але звідки ж у вас оцей скепсис, цей драматизм? Людина у двадцять років заражена скепсисом — це таке сумне явище, що викликає співчуття. Це протиприродно!

— По-вашому, людина у двадцять років повинна навіть на похоронах батька трюпака відбивати?

— Та ні... Але, зрештою, що з вами говорити!.. Ви вперто видаєте себе за особу, якою не є.

— Артистка, одним словом...

— І знову ж не те. Але ви просто самі себе ще не знайшли. Або, вірніше, ви маєте схильність приходити до помилкових висновків і потім тих висновків триматися, мов реп'ях кожуха.

Стояв біля бійниці у профіль до дівчини, а сільвета його голови, подібної до голови єгипетського сфінкса, вирисовувалася все виразніше й наче тужавіла у сутінках западаючого вечора. Внизу свистіли на збірку й у діри потягнуло запахом вареної страви, який викликав у молодих людей невольне ковтання слинки.

— Коли ви востаннє вечеряли? — спитала Валя.

— Що? — зрозумів він не відразу. — Ах, вечеряв... Порівняно зовсім недавно — якраз напередодні того, коли впіймався. Знайшов своїх хлопців-земляків, у них підночував і повечеряв. Оце зараз три доби минає.

— А я, знаєте, коли? Напередодні вибуху війни — саме в день мого народження. Мама зварила тоді бульйон до локшини і...

— Годі, Валю! Навіщо такі речі пригадувати?

Валя ображено замовкла, а він, висунувшись до половини в бійницю, стояв довго і розглядався довкола.

— Ех, — зідхнув невдоволено, — коли б же хоч який шнурок!..

— То що? Повіситися на ньому?

Відповів не зразу.

— Знаєте, Валю, — промовив понуро, — з вас би був добрий камінь на шию для того, хто потопає. Краще вже спить. І я буду спати. Сторожувати не потрібно.

Трохи помовчав і додав уже веселішим голосом:

— Може вам локшина приснитися, або мені вареники зі сметаною...

Дівчина навіть не відповіла. Разом зі сутінками на неї находив страх перед нічтю, що мала принести сильніше відчуття болю в рані (під лопаткою!), спрагу, відчуття самотності й чудні візерунки на сірій кам'яній стіні.

І справді було так. Як лишень стихло довкруги, а місяць просунув крізь бійницю свій чародійний пензель, — каміння ожило у фантастичних фігурах, заворушилося, викликаючи пригнічення й страх. Валя заплещувала очі, або скеровувала зір у темні, щоб не бачити безглузких образів. Але тоді ставало ще страшніше, бо здавалося, що ті дивні зображення, користаючи з її ігнорування, підкрадалися ближче з якоюсь злочинною метою. І рана (під лопаткою!) долягала, і тіло аж пекло від лежання на голих дошках, і в голові шуміло, і пити хотілося, і сумно було, і лячно, і досада на цілий світ брала. Зокрема на Володимира, який міг на бажання спати, або не спати. Тепер спав. Лишень ліг — і вже заснув. Казав, що голоден, як ведмідь весною. Він взагалі напевне з рідні ведмедів: може цілу зиму спати.

Примхливі фігури драгували й лякали. Але стало ще гірше, коли по світляній відбитці бійниці почали швидко пробігати подібні до павутиння темні пасма. Спочатку рідкі, потім густіші й густіші, поки врешті проміння місяця погасло, і все змішалось в суцільній каламутній імлі. Насунув туман, густий і несподіваний, як це буває в горах, та ще біля річок. Він проковтнув місяць, заткав білою ватою проріз бійниці й почав розповзатися по нутрі зруйнованої бапти. Дивовижні страховища, приковані місячним світлом до муру, тепер відділилися від нього, пірнули в каламуть туману й закрутилися в божевільному танці. Валя відчувала удари вітру на обличчі, бачила контури цукологового півня, що віз велетенського вареника на чумацькій мажі, й чула хіхікання кінської голови, вбраної в розкішний капелюх з павиними перами.

Зібравши всю притомність, Валя відвернулася до стіни, притиснула руками повіки й змусила себе думати про щось інше. Перш усього, про маю. Не мала у світі більше нікого, крім матері. Пошта ходила погано, й Валя не знала, чи мати одержала останнього її листа, в котрому Валя писала, щоб мама тікала на захід. В наївності своїй призначила навіть місце зустрічі: в приміщенні Міжнародного Червоного Хреста у Швейцарії.

Через те, що відповідь не прийшла, Валя дуже сумнівалася, чи мати одержала листа. Не знала навіть, чи мама взагалі живе. Але тепер чомусь пройнялася вірою, що мати не тільки жива, а й давно вже добилася до умовленого місця. Сидить і жде.

Валя навіть цілком виразно уявляла собі маму в старенькому пальто, у фетровому сірому капелюху, пам'ятному ще з дому, з валізкою біля ніг. Сидить і чекає. Не знає, що Валя вмирає отут в зруйнованій башті старовинної фортеці. Бо ж зовсім певне, що Валя звідси не вийде. В неї рана під лопаткою, від якої грозить зараження крові, крім того, вона може вмерти з голоду й спраги. Або лишень з самого жалю. Ось насуне цей туман ще більше — і кінець. Смерть — це ж і є туман. Такий густий, білий, задушливий туман. Він гасить світло життя так само точнісінько, як і світло місяця.

І мама не дочекається. Не довідається ніколи, чому Валя не прийшла, ані що з нею сталося.

Дівчину напав такий пекучий жаль, що вона не витримала і заплакала.

— Що з вами, Валю? Чого ви? — повернув її до дійсності повний тривоги голос, який додав чомусь ще більше жалю і змусив заплакати ще голосніше.

— Та цитьте! — перелякано зашептав Володимир. — Почують — і буде лихо! Перестаньте! Скажіть, чого плачете?

Силоміць підвів голову дівчини й притулив обличчям до своїх дужих грудей, щоб приглушити плач.

— Що з вами? — питав далі.

— Б-болить!.. — поскаржилася Валя.

— Р-рана... — хлипала дівчина. — І боки також... Не можу більше лежати!..

— От горенько! — співчутливо зідхнув моряк. — І що ж я вдію?.. Взяв би вас на руки — так ви ж готові зараз чорт-батька-зна що подумати. Правда?

— Н-ні... — рюмала Валя. — Ви — надто порядна людина для того... І... і... самі казали, що... обминатимете мене десятою дорогою...

Володимир мимоволі засміявся. Сів, спершись на стіну, й пригорнув дівчину до себе, допомагаючи їй прийняти вигідну позицію.

— Краще так? — спитав.

— Умгу...

— А чого плакали?

— Той туман такий страшний... а... ви спали...

— Ну, то ви намарне плакали, бо я зовсім не спав, а туману вже нема. Дивіться!

Розплющивши очі, здивована Валя побачила справді, що туман щез, а повний місяць стояв просто над головою і зазірав у середину башти крізь подібний до стрепіхатого чобота прелом. І дивних зображень не було на стіні (певне тому, що світло місяця тепер падало прямою — вздовж по мури), і біль наче поменшав, тільки пити хотілося.

— Мм, як дивно!.. — трохи ніяковіючи муркнула Валя. — Але ви ж не бачили, який був туман?

— Навіть коли й був туман, то це не причина, щоб плакати. Ай-ай, і не соромно вам?! Така з вас відважна дівчина, а така плаксива!..

— У мене гарячка... — оправдувалася дівчина.

— Справді, гарячку маєте високу, — ствердив він, приклавши руку до її чола. — Я зараз витягну води. А ви сидіть тишенько і не плачте. Добре?

Відаючи йому порожній електричний патрон, Валя сказала:

— Запишіть десь тут на стіні нашу пригоду, Володю. Бодай в кількох словах.

— Що за міщанські забаванки? Може намалювати й серце, про- низане стрілою? Чи двох голубів, що цілуються?

— До нашої пригоди вони зовсім не підходять. Я тепер розу- мію, чому смертниця лишають свої імена на стінах камер: їм легше вмирати зі свідомістю, що хтось колись та таки дізнається про їхнє ім'я і смерть.

— Ну, до нашої пригоди це також не підходить.

— А я не вірю, що ми звідси вийдемо. Себто, може ви й вря- туєтесь, але я просто передчуваю свою смерть.

Він сів поруч і знову підставив своє плече, щоб дівчина мала об що опертися.

— Ви говорите дурниці, Валю! Викиньте собі з голови думку про загибель. Я також маю дар передчуття, а воно мені каже, що ми врятуємося. І, — пригадайте собі мої слова! — я колись іще викликатиму вас на «біс»!

Валя, притримуючи мокру блюзку на чолі, півлежала на Воло- димировому плечі зі заплющеними очима.

— Знаєте, — промовила задумано, — така певність, як ваша, притаманна людям удачливим. Вам напевне дуже щастить у житті.

— Навпаки, Валю: тільки ті люди перемагають, які вірять в успіх. А щодо мене, то мені справді щастить, і то від самого народження. Так, принаймні, я вважаю, хоч всі мої тітки й дядини тримаються якраз протилежного погляду. Зрештою, я ще раз повторю: все залежить від того, з якої позиції розгля- дати факти.

Чомусь дуже схвилювався. Так схвилювався, що визволив плече з-під голови дівчини, відійшов і сів на підвіконня бійниці. Валя навіть здалека бачила, як нервово пересмикувалася його ліва щока й тремтіли губи.

— Від самого народження! — повторив, змагаючись сам зі собою. — Я, щоб ви знали, прийшов на світ мертвим, і акушерка, кинувши мене в миску, заходилася біля матері, з якою було дуже погано. Але мой бабі стало шкода, що перший син від доньки мертвим народився. То вона вкинула мене в гарячу воду, з гар- рячої — в холодну, з холодної — знову в гарячу. Тріпала мене й підкидала, давала ляпанців по грішному тілі, аж я не витримав більше й розревісся на ціле горло. Ось це було моїм першим щастям, а з нього почалося, мов з Петрового дня...

Замовк на хвилину, неспокійно зайорзав на місці й продовжував далі з відтінком гіркого глуму в голосі:

— Мати осиротила мене, коли мені було чотири дні, й тато взяв до хати бабу, що заступила йому господиню, а для мене, замість матері, купив козу. І виріс я на козячому молоці потво- рою: живіт — горою, голова — казаном, а ноги — бубликом. До року переніс криваву дезинтерію, кір, вітряну віспу, шкарлятину і дифтерит. А в рік як захопив коклюц, то бухкав ще рік. До трьох років мене навистили запалення легенів, холерина й зара- ження крові. Лікар казав, що тими хворобами можна було б ціду Дерibasівську вулицю видушити, а я, слабовитий рахитик, їх всі на собі переіс і живим лицився.

Козу продали, баба вмерла, і я тоді щойно відчув своє сиріт-

ство. Батько женитися не хотів і мене нікому не віддавав. Любив. День і ніч мріяв побачити мене моряком, — він сам у доках працював, — і не дочекався...

Голос Володимира задригав і урвався. Він встав, пройшовся по башті й сів біля Валі, що слухала його дуже уважно.

— І ріс я, — продовжував Володимир, — можна сказати, без догляду. Виховувала мене більше вулиця. Хто зна, що б з мене виросло, коли б, власне, не бажання — лишитися самим собою, не підпадаючи ні впливам людей, ні обставин. Я постановив, що буду моряком, і ніколи про це не забував. Не тому, що того батько бажав, а тому, що й мені того хотілося... На чому я?.. Ага!.. Отже, кажу, ріс я без догляду. Тому й не дивно, що в мене ніколи не мав цілих штанив і сорочки з рукавами, хоч батько їх частенько купував. До семи років я двічі втопився. Не топився, а таки втопився, бо мене ледве-ледве відкачали, два рази вчадів до цілковитої непристосованості, мало що не вмер на операційному столі від гнійного апендициту і мало що не згорів, коли мені вибухнула в руках пляшка з бензиною. Дивіться, ось тут, під шieso і за вухами близни, а на грудях і животі, де одяга прилипла, — ще гірше... Безпритульні мене ножами різали, два рази вилетів я на повному ході з трамваю. Другий раз так, що мене ледве позбирали. По тому випадку тато відіслав мене на поправку до дядини в село, а мене там бджолиний рій обпав і так «поправив», що мене ледве живого назад в Одесу привезли. Ледве вийшов я з лікарні після тієї «поправки» — знову мало нещастя не трапилося...

Бачите, тато мене дуже просив, щоб я з двору не виходив, а мені нудно було самому. То я побачив на вулиці здоровенного собацюру і затагнув його в хату. Мостив йому постіль, їсти давав, заохочував гратися, а собака навіть не дивиться на мене. Сумний, сумний. Аж увечері прийшов тато з роботи, подивився на того собаку — а він скажений!..

Валя не витримала і засміялася:

— Господи, що ви за дива оповідаєте! Щось ніби з біографії Володимира Мономаха запозичили!..

— Приблизно... Недаром же ми тезки!..

— І як ви справді вижили?!

— Те саме мої тітки й дядини казали. Оце з'їдуться і зійдуться, — у нас рідні по боці батька, як і по боці матері, багато було, — і почнуть охати й ахати, та руки заломлюють, та приговорюють, та напоминають. А мене тоді чорти брали, бо я зовсім себе нещасливим не почував. Навпаки, я завжди був радісний, меткий і до всього цікавий. Кілька разів я залазив на чужинецькі кораблі з метою — проїхатися по світі «зайцем». Але тут вже ніколи щастя не мав, бо мене кожного разу знаходили і витягали за вуха зі сховку ще в порті. При нагоді згадаю, що мені не щастило також і з міліцією: кілька разів мене ловили за чужі витівки, бо ж ціла дільниця знала, що я — великий шибеник. От тільки що — зараз: «А то хто ж? Володька парений!» Мене, бачте, після випадку з бензиною «пареним» прозвали. Ну, міліція й йде по «пареного Володьку». Я не дуже то й ображався: було мене за що ловити. Тільки ж ані разу мене за мої витівки не шукали — завжди за чужі. І завжди я доказував чорним на білому свою невинність, так що на допиті вся біда

кінчалася. Раз, правда, я попався, але на зовсім невинному жарті. На такому. до якого міліції діла не було.

А сталося через одну сусідку. Вона завжди на мене татові скаржилася і радила йому оженитися, щоб я нагляд над собою мав. І за це я її зненавидів і ворогував з нею не на життя, а на смерть, можна сказати. От і придумав я її налякати. Зібрав з десяток своїх товаришів, узяти ми величезного гарбуза, вистругали з нього пику страшенну, приладили в середині свічку і мали це поставити в сусідчиному колодязі. Я задумав — мені припала й найнебезпечніша і найтрудніша роля: з'їхати у коновці на дно, там поставити гарбуз і запалити свічку. Потім хлопці повинні були мене витягнути, і тоді ми всі разом мали кричати, що в криниці чорт. Та щойно взялися хлопці корбу розкручувати, як мотуз обірвався і я полетів разом з гарбузом на саме дно. Хлопці полякалися, звичайно, і — врзтіч! А я з яких дванадцяти метрів висоти — бевх у воду! Пірнув, виплив і — як не зареву: «Ря-туй-те!!!» Вода холодна, така холодна, що в мене відразу шкура задубіла, резонатор дванадцять метрів завглибшки — це вам не жарт. Що там гарбуз у порівнянні з моім голосочком був?! Я тоді спроможен був цілий хор відьом з Лисої Гори заглушити. Відна сусідка так перелякалася, що аж нервового розстрою дістала. Це пізніше виявилось. А тоді, коли приїхала пожежна команда і мене витягнули з криниці, вона лишень руки заломила. «Всі хлопці — хлопці, — каже, — але цього то й холера не бере!»

— Перестаньте! — врешті благально вистогнала дівчина. — Мене болить!.. Я не можу сміятися!..

Зі слухняністю, що видалася дуже підозрілою, він одразу урвав оповідання і замовк. Сидів на підвіконні бійниці у профіль до Валі, підібгавши ноги і спершись бородою на колінах. Щось думав. Може й у нього викликані з минулого примари родили біль? Не під лопаткою, як у Валі, але в серці?..

Дівчині стало жаль його й сором за себе. Наговорила йому стільки нісенітниць, що аж самій бридко. Що він думає про неї? Що подумала б мама, коли б почула їхні розмови? Власним вухам напевне не повірила б. Перед мамою Валя ніколи не була такою. Дівчина сама себе згубила в останніх часах. Відтоді, як усвідомила, що живе серед явних і скритих ворогів, живе в оточенні, де не то спротив, але й оборона уважається злочинем. Зрозуміла це тоді, коли НКВД виводило з дому брата Євгена. Навіть не так зрозуміла, як відчула. Потім лишень переконувалась, що не помилилася. Як за большевиків, так за німців, гідність і законність були вилучені з обігу. Що ж лишалось? Валя не належала до тих, які вміли коритися духом. У неї свідомість безсилля і безправ'я родили злість, а злість перейшла у звичку — псувати нерви людям, на яких не можна було інакше помститися. В залежності від того, що в кожному окремому випадку було найменше бажане, Валя вміла прикидатися веселою, або сумною, в'їдливою, або байдужою, непомірно запопадливою, або тупою й неповоротною. Не спостереглася, що це аж так глибоко увійшло в кров, і тепер спитала себе, чи не це стало її другою натурою?

А Володимир, не міняючи пози, далі сидів нерухомо на підвіконні з бородою, спертою на зігнених колінах. І більше, ніж коли, нагадував своїм профієм голову єгипетського сфінкса.

Такий великий, дужий, відважний, а разом і бідний, бо ж виріс без матері!..

Валі стало ще більше його шкода, і вона, щоб хоч трохи виправдати свою поведінку, почала оповідати про життєві гіркоти останніх семи років: арешт брата, смерть батька від удару серця, переслідування (сестра ж »ворога народу«!), війна, голод, висилка в Німеччину. Навіть про розчарування у першому коханню оповіла:

— Зрадив мене за фольксдойчерську продуктову картку, — мовила терпко. — А, зрештою, може й зі щирого почування — не знаю. Я ж була кістяк-кістяком, а фольксдойчерка — рожева й налита, мов чайна ковбаса. А у віно принесла своєму нареченому продуктову картку на вісімсот грамів хліба тижнево, на два з половиною кілограми картоплі, літр відвіяного молока...

— Перестаньте, Валю! — урвав моряк і гидливо скривився. — Є люди, що мають на наші почування не більше права, ніж роздавлена блошиця. Невже ви й досі не можете віджалувати такої »втрати«?

— Не могу віджалувати своєї глупоти і сліпоти. Соромно мені.

— Забудьте!

— Коли б же то можна було стерти карби, залишені на душі!..

— Навіщо? Карби, що їх лишують болі на душі, ушляхетнюють людину...

— Не всіх...

— Усіх, які не бажають гнутися і падати, які при всяких обставинах намагаються зберегти людську гідність. Тому не нарікайте на болі, що їх приносить життя, бо вони потрібні людині, як і радість. Може, навіть більше...

Замовк, так наче б вагався.

— Не знаю, Валю, чи ви мене зрозумієте... — почав трохи нерішучо, але несподівано запалився й заговорив пристрасно, з переконанням: — Мене завжди вражало, як страшно мудро все в нашому житті створене! Болі, розчарування, удари... Але, коли б не вони — наше існування було б нестерпне! Уявіть собі життя, наповнене самими приємностями, життя, в якому все дається без зусиль, все стається так, як ми задумали і як хочемо, все помальоване на рожево і все має смак малинового варення... — здригнувся. — Мене аж занудило!.. — кінчив з обридженням.

Довга розмова втомилася обидвох. Валя, відчуваючи новий приступ гарячки, стратила охоту думати й відповідати. Але, як лишень Володимир згадав про сон, занепокоїлася.

— Я не буду спати, — заявила зі скаргою в голосі. — Я боюся. Мені вже починає щось вертзися. У мене дуже підвищена температура, правда?

Він приклав руку до її щоки й зідхнув:

— Справді. Треба б лікаря — і це найгірше. Здається, не лишається нічого іншого, лишень вступити в переговори з тими... — показав униз. — Ні, ні, не бійтеся, я не виявлю нашої присутності доти, доки не переконаюся, що нам нічого не загрожує суттєво. А, може, вони таки надумуються порозходитися по домах...

— Знову »може«...

— Знову, Валю, — хитнув головою. — Але ви не думайте нічого і спробуйте заснути. Не бійтеся — я ж тут, біля вас.

Сів поруч дівчини і взяв її за руку.

(Далі буде)

СВЯТА

І В А Н Н А

Д' А Р К

(Продовження)

Д І Я І І

ЯВА ПЕРША

Відслова перша

(1 травня 1428 р. по полудні.
Св. Іванна разом зі своїм двоюрідним братом Дюрандом Ляскар ідуть шляхом із Домремі в Бюрей-ле Пті, серед акацієвого гаю. Сонце, повинь квіток, спів слов'їв і весняні пахоці. Дюранд несе через плече торбину з харчами).

Св. Іванна: Дядечку¹⁰), яка чудова весна, яка пишна наша Франція! Скільки тут конвалій і фіялок!

Дюранд: Задержмося тут на хвилину. Пора спочити і перекусити (сідає на придорожній, порослий мохом камінь. Розвиває міха і добуває хліб і сир. Їсть сам і подає окресць і грудку сира дівчині). На, підкріпись, Іванно!

Св. Іванна: Дякую, дякую, я -- не голодна. Ви їжте, я ж тимчасом назбираю для дяди-ни фіялок і конвалій.

Дюранд: Гаразд, племіннице, тільки збирай поблизу, не віддаляйся. Знаєш, які тепер часи! Війна! Усяка погань по гаях волочиться!

Св. Іванна: Добре, дядечку! (Іванна хвилину збирає квіти, а тоді сідає біля Дюранда, глибоко задумана і сумна).

Дюранд: Що це з тобою, дівчатко? Перед хвилиною була моторна, як білка й щебетлива, як зяблик. А оце тепер ти принишкла, як курча на дощі і похнюпилась, як середа на п'ятницю.

Св. Іванна (по хвилині): Знаєш, дядю, от ти згадав про війну й бешкетників-грабіжників. Страшно, що переживає вітчизна і від чужих і від своїх запроданців, бургіньйонів!

Дюранд: Ще й тепер не могу отрястись з пригноблення, побачивши перший раз твою парохіяльну церкву в Домремі, спалену, напів розвалену, вікна у цурпалках!

Св. Іванна: Вже третій рік минає від тих страшних подій, а вони не сходять і мені з пам'яті: п'яні крики годамів, що вбивали, хто попав їм на очі; плач матерей із дітьми, рев худоби, заграви підпалених господарств і церкви!

¹⁰) Насправді Дюранд був племінником матері св. Іванни, Ізабелли Роми. Але тому, що віком він був старший за дітей Ізабелли, вони звали Ляскара дядечком.

Дюранд: До Бюрей-ле Піт доходили неясні чутки про події в Домремі.

Св. Іванна: Люди божеволіли з жаху і розпуки. Нам і кільком нашим сусідам поталанило вирватися із цього пекла на землі й забігти аж до Нефшато. Там справді похристиянські заопікувалась нами добра дама Русява.

Дюранд: Чули ми про неї в нашому селі.

Св. Іванна: По чотирьох днях ми вернулись до Домремі. Жахливі картини розгорнулись перед нашими очима. Багато домів і церква спалені. Всі наші господарства сплюндровані, ніде ані вівці, ані корівчини в стайнях. Вороги пролетіли, як ураган: все змели, нічого не залишили.

Дюранд: І це усюди так: від Кале — по Руан і Люару.

Св. Іванна: Нераз в ночі мої сестри Манжет і Овіет та й я сама зривались у ночі зо сну, тривожені кошмаром: наче кругом палахкотить вогонь і гинуть під ножем найдорожчі особи.

Дюранд: Так, так, племіннице! Загарбницька війна — це діло нелюдське, диявольське!

Св. Іванна: І це триває від 1337 року. Запеклий ворог хоче взяти під ноги любиму вітчизну. Усюди вбивства, грабежі і святотатства. Божі храми потоптані, хрести позрізані, велика жалість по всьому королівстві.

Дюранд: Господи Боже! І чо-го шукають у нас клятві наїзд-ники!

Св. Іванна (щораз більше запалюється): Цвіт нашого юнацтва розбитий в прах під Кресі, Пуатьє, Азенкуром! Але Бог не покинув солодкої вітчизни, бо зближається година визволення, година розплати з не-приятелем. Ще ніщо не про-

пало, бо Господь Бог іде нам в підмогу. Королева Ізабо за-напастила наш чудовий край, але дівча з цих околиць його врятує!.. Дівча з лоренських окраїн, Богом вибране!¹¹⁾

Дюранд (сильно схвильова-ний): Що? Що ти кажеш, Жа-нето? Про яке дівча говориш? Нічого не розумію.

Св. Іванна (по хвилині): Ця дівчина, що з Божого приказу має визволити країну — це твоя небога, Жанета!

Дюранд (зовсім приголомше-ний глядить на дівчину з великим страхом, чи вона, бува, не причинна. По хвилині з розгубленістю в голосі):

Що, що ти кажеш Жането? (хреститься) Чи ти, хорони Гос-поди, не зсунулася з глузду? Чи розумієш, що ти кажеш?

Св. Іванна (злегка усміха-ється. Говорить спокійно і рі-шуче): Ні, любий дядечку Дю-ранде, заспокійся. Я — не при-чинна. Я знаю, що говорю: Гос-подь Бог, Цар Небесний мене, твою безталанну Жанету, кли-че гнати англійців із Франції.

Дюранд (спокійніш): Ну, як це розуміти? Ніяк не второ-паю.

Св. Іванна: Так розуміти, як тобі кажу.

Дюранд: Як може прялка і куделиця пориватись до діла, яке не під силу самому дофі-нові Карлу і всьому його ли-царству?

Св. Іванна: Послухай, тобі першому я виявлю велику та-ємницю. Досі я про неї ні сло-ва не сказала навіть рідному батькові і рідній матінці.

Дюранд (ще з видимим недо-вір'ям): Ну кажи, я слухаю!

11) Автентичне від слів «ще нічого не пропало»... Текст записаний у хроніках.

Св. Іванна: Літ із чотири буде уже: в червні місяці 1424 року я почула в нашому саду голос: Жането, Жането! Повертаюся в сторону нашої церкви, бо звідти почула я заклик, і бачу величезне світло, серед того сяйва бачу молодого лицаря надземської краси в блискучому золотому панцері з шоломом на голові й із мечем при боці. Я дуже, дуже настрашилась і станула навколійки. Але лицар усміхнувся заспокійливо до мене і каже — «Жането, будь добра й побожна, люби Господа Бога, ходи в церкву». ¹²⁾ Опісля з'явився він мені ще три рази, в товаристві інших прегарних лицарів і я вже була певна, що це Божі янголи. Я полюбила їх дуже й усім серцем тужила за ними. Одного разу той, що явився мені перший, каже до мене: «Я Михайл, покровитель Франції». ¹³⁾ Я поклонилась йому до землі, а він каже далше: «Велике горе зараз у королівстві Франції». ¹⁴⁾ І зачав мені св. Архангел розказувати про те, що діється у вітчизні: як дуже пригнічує її захватник англієць, скільки злочинів, крові і сліз несе з собою несправедлива довгорічна війна. (Дюранд слухає розповіді з ростучим інтересом). Одного разу зачав він мене потішати, що нам не треба владати в тугу і розпач, бо він, янгол перемоги, приходить на землю звіщати близький порятунок для нашої країни. Він хоче приготувати когось, хто має стати народнім рятівником (хвилина перерви). Я спитала Архангела, хто має врятувати вітчизну? Тоді св. Михайло, всміхаючися, але й дуже рішуче: «Ти, Божо доню! Іди, йди у Францію, так треба». ¹⁵⁾ На ці слова я стала плакати гарячими сльозами і кажу йому: «Я — тіль-

ки бідна дівчина, не вмю їздити верхи, ані воювати». Архистратиг ще раз повторив приказ: «Ідь у похід! Дістанься у Францію. Це — дуже потрібне». І янгол зник.

Дюранд (за часок): Знаєш, Жането, я щиро признаюся тобі: як ти перед хвилиною зачала розказувати про ці дива, я в душі зжахнувся: чи бува, не помутилось в голові нашій Жанеті, або що було б гірше: чи не диявольські це чари? Але тепер — (з радістю і полекшою) тепер я вірю, що Господь посилає тебе!

Св. Іванна: За якийсь час св. Архистратиг повідомив мене, що вирішні події зближуються. Він пошле мені з неба св. Катерину і св. діву Маргариту, учительок, виховниць і повірниць.

Дюранд (цікаво і з подивом): І ти справді побачила їх?

Св. Іванна: Так, як бачу тебе, дядечку. Це діялось в саме полудне 1424 року, в червні місяці. Сонце світило в zenіті. Здалеку загомонів дзвін на Ангел Господній. З син'х просторів неба, наче прямо від сонця злинула до мене св. мучениця Катерина.

Дюранд: Як вона виглядала?

Св. Іванна: Як 18-літня, чудова білявка, з личком і устами, як цвіт дикої рожі, із косами, як рої грезетних бджілок.

Дюранд: А св. Маргарита?

Св. Іванна: За хвилину станула біля мене і св. Маргарита. Смуглявої краски, вона

12) Історичне.

13) Автентичне.

14) Автентичне.

15) Автентичне.

виглядала на тринадцятилітню. У рожевому платті, всіяному зірками, з віночком із трояндних квіток на чолі.

Дюранд (в великому подиві): І що вони тобі сказали Жането?

Св. Іванна: Вони обидві усміхнулись дружньо до мене, поцілували мене. Св. Катерина погладила мої косички, а св. Маргарита ніжно взяла в свої пальчики мою руку. Тоді зачали навчати мене на велике діло: ятунок вітчизни.

Дюранд: Бог їх устами заговорив до тебе, сестрице. Як ти, я рішений сповнить наказ. Що маю робити?¹⁶⁾

Св. Іванна: Поведи мене до сира Роберта де Бодрікур, вокулерського полковника, щоб він послав мене до дофіна Карла.

Дюранд: Добре, я це зроблю!

Св. Іванна: Я широ вдячна тобі, дядечку! Першому тобі довірила я Божі задуми і ти мене зразу зрозумів.

Дюранд: Чи твої батьки знають про діло?

Св. Іванна: Не знають. Хоч як осмблю маму і тата, то ніяк не осмілюся їм цього сказати. Боюсь, що батько не пустить мене.

Дюранд: А то чому?

Св. Іванна: Десь рік по з'яві Вождя небесних Сил батькові приснився сон. Ніби бачив на рівнині рукопашний бій наших полків із ватагами бургіндійців та годамів. Попереду французьких полків бачить лицаря — жінку в світлому панцері й шоломі, як на баскому коні веде полки в переможний бій і видає дзвінкі прикази. Мій батько приглядається ближче цій лицарці і, кого він впізнає в ній? Впізнав мене, бідну Жанету!

¹⁶⁾ Автентичне. Дюрандові слова записані в хроніках.

Дюранд: Цікаво, як цей сон вплинув на добрячого Якова?

Св. Іванна: Тато довго нічого не говорив, наче здушував свої почуття на дні душі. Але врешті не видержав і розказав все мамі, а мати — мені. »Як, — казав тато в гніві, — щоб наша Жанета стала маркетанткою, волочилася з вояками по етапах? Ні, цього ніколи не буде, я не позволю! Скорше звелю сином втопити сестру в Мезі, скорше власноручно втоплю її, як щеня, аніж мав би я діддатись такої ганьби!« Он чому, Дюранде, я не см'ю довіряти цієї таємниці батькові.

Дюранд (рішуче): Нічого, я вплину на мою небогу, твою маму, й на твого тата, все виясню їм і заведу тебе до сира де Бодрікур. (встає) Ходім, рушаймо в дорогу!

Св. Іванна: Рушаймо! (спускається завіса).

ІВА ДРУГА

Замок у Бодрікур над Мезою, весною 1429 (Меза — річка, розділяє Шампань і Лотарінгію). На сцені видно частину сходів, що ведуть до приймальної залі. Великий, дубовий стіл з 13 ст., розкрите на замкове подвір'я, звідкіля гуде віддалений шум вояків та служби. Внизу сходів два вартіві зо списками. Сір Роберт сидить на табуреті за столом і сердито читася урядовий пергамент. Напроти нього при столі ще два триніжні стільці та лавиця під вікном. На столі графин із водою і чарка та глиняна посуда з червоним вином, каламар і гусячі пера та посудинка з піском; пісковий годинник на столі. Чура здійснюється низькими сходами в залю, кланяється панові, кла-

дучи праву руку на серце й смирно задержується біля входу зо спущеною головою.

Роберт (побачивши чуру, зривається лютю з місця): Певно знов з цими яйцями¹⁷⁾ і молоком (Передражнюється, наслідуючи чуру). Га? »Пане полковнику, нема яець: кури не хочуть нестися! Пане полковнику, немає молока: корови не дояться!«

Чура (заяляканий криком барона): Ні, паночку вельможний і найясніший. Цим разом я не про молоко і не про яйця, а про щось важніше. Прийшов знов Дюранд Ласкар зо своєю небогою і просить допустити до лица ясновельможного пана.

Роберт (впадає в ще більшу лютю. Розмашисто маршує по залі, врешті гримає кулаком у дубовий стіл, аж предмети здригаються): До сто парканадцять бісів і бісенят, чи не казав я тобі раз на завжди: не хочу більше бачити на очі цього мужика з Бюрей, ані його причинної небоги! Хто тут приказує бевзю, йолопе, ти чи я?

Чура (ще більше заяляканий, заїкується): Ви, ви прясний бароне, приказуєте і ви в Вокулер важніший за короля, а я — бовдур неотесаний супроти вас. Де ж би я посмів іти проти панового виразного приказу. Але цим разом післали мене вставитись за Ласкаром і його племінницею два ваші найзатніші й найулюбленіші лицарі: Бертран де Пулянжі та Жан із Метцу.

Роберт (схвильований і непевний): А де вони зараз обидва?

Чура: Вони зараз чекають на замковому подвір'ї, як ви поставитесь до прохань Жанни.

Роберт: Так! Бертран і Жан — мої найщиріші й молодші товариші зброї. Але, до сто тисяч бісів і бісенят, вони не мають права встрявати в мої діла. Я — тут виразник королівської влади, а не вони!

Чура (трохи насмілився. Говорить із підкресленою покірливістю, але до речі і хитро): Так, ваша величносте. Але я чув, як вони говорили між собою: »Якщо до середпістя наш пан не вишле Жанни в Шінон з підмогою королеві, то не довго нашому панові наказувати в Вокулер, бо впаде Орлеан.

Роберт (видимо знервований. Підступає до стола і п'є з поставця вино. По хвилині): Приведи сюди цього нахального і вертлявого Дюранда; але самого, без дівки.

Чура (врадчваний, швидко): Слухаюсь, пане полковнику! (збігає по схолах).

Роберт (недбало розвертається прои столі): Гай, гай люди! Ви показали мене. Замучте мене своїми справами. живцем утробите. Ні на часок не даєте відпочити (п'є).

ЯВА ТРЕТЯ

(Входить Дюранд Ляскар. Низько схиляється з шапкою до самої долівки; за ним чура).

Дюранд: Мій найнижчий поклін ясновельможному панові де Бодрікур, капітанові на Вокулер і захисникові нашому.

Роберт (з підкреслюваною важністю): Гей, ти, кметю! Ти чого знову сновигаєш біля моїх світлиць?

Дюранд: Ясний пане, не сновигав би я. якби не треба було.

Роберт: Що? Чи вже рік тому не звелів я тобі не показуватись більше мені на очі? Чи аж так кортить тобі подружити хоч з тиждень з пацюками і мишами у моему підвалі?

¹⁷⁾ Мотив позичений із «Св. Івanni» Шова. Початок.

Дюранд: Хорони мене, Господи, від такої дружби з гризунами і від гніву ясного пана

Роберт: Ото й бо є (підхоплюючи).

дидь зовсім близько до селянина). Казав тобі точно рік тому більше не приходити з Жанетою? Га?

Дюранд: Казали.

Роберт: Казав тобі, що твоя небога вар'ятка і причинна?

Дюранд: (мне шапку в руках): Казали, ясновельможний пане!

Роберт: Казав я тобі, кметю, вибити Жанету в обидві щокни?

Дюранд: Казали, ясний пане!

Роберт: (добуваючи меч і притискаючи його до грудей селянина, притисненого до стіни): І не звелів я тобі, до сто мільярдів бісів, відвести Жанету мерщій до її батька, щоб поклав дочку на лавицю і відмірив їй стільки ременів, щоб їй вилетіли з голови появи! Звелів я це тобі, чи ні?

Дюранд: Звеліли, пане солоденький!

Роберт: Ну, то чого ж, телепню, ти знову приволився сюди з твоею чарівницею?

Дюранд: (спокійно і рішуче): Бо вітчизна в смертельній небезпеці, бо Франція — гине. Голоси сказали Жанеті: «Якщо до середпістя барон з Вокулер не вишле тебе до Шінон, в підмогу королеві, то Орлеан здасться й французи остаточно програють».

Роберт: (відтягає меч від грудей селянина, помітно вражений рішучістю слів): Добре, добре, я знаю, що вітчизна в крайній небезпеці. Але ти краще хочеш, щоб я осмішився перед королем і цілим світом, висилаючи Карлу VII замість в'їська сімнадцятьрічну курочку, що?

Дюранд: Часом сімнадцятьрічне дівча може бути корисніше королю за цілі полки полхливих лицарів. Іменно, ко-

ли дівчину цю веде до перемоги Бог.

Роберт: (нетерпеливо): Гаразд, гаразд. А що буде, як твоя небога — причинна, або одержима злим духом?

Дюранд: І я так зразу думаю, пане. Але вистачить хвилинку поговорити з Жанетою, вистачить бачити, яка гарна її поведінка в житті, щоб круто змінити думку і вірити, що з нею — Бог!

Роберт: А що буде, коли вся ця історія покажеться обманом? Заявляю тобі, кметю, при цих свідках, що першого тебе повішу, як пса, на сухій гілці.

Дюранд: Добре, ясновельможний пане! Я — згідний, тільки дайте Жанеті коня, зброю й ескорту до короля.

Роберт: Мені треба ще, щоб сама Іванна доказала правдивість свого посланництва.

Дюранд: Чи в травні минулого року Жанета не впізнала вас, пане, серед десятка перебраних баронів в цій-то залі, хоч раніш ніколи вас не бачила?

Роберт: Так, це правда. Але сьогодні Жанета мусить ще раз доказати дар ясновидчості. (Плескає в долоні, до чури.) Гей, Жано, зви сюди в світлицю Бертранда де Пулянжі, Жана де Нульйопон і дівчину.

Чура (по військовому): Слухаю, ясновельможний пане бароне! (збігає східцями.)

Роберт: (до Дюранда): Сідай! (Ляскар сідає на лавці під вікном. Роберт доливає собі в чарку вина. Сідає за стіл.)

ІВА ЧЕТВЕРТА

(Входять Бертран де Пулянжі, та Жан де Метц, а за ними Іванна д'Арк. Бертран де Пулянжі: флегматичний 36-річний лицар, замріяний і неговіркий, але рішучий і штри-

валий у раз порішеному. Контраст до свого друга, Роберта де Бодрікур: цей виглядає на 50-60 років; товстощий велит, поверховно енергійний, насправді безвільний. Недостачу власної думки і рішучості маскує бурхливою поведінкою з челяддю та частими випивками. Жан де Метц — зовсім молодий лицар. Має 26 літ, білявий, лагідної й поетичної вдачі, з синіми очима).

Бертран: Щирий привіт тобі, потужний бароне з Вокулер!

Роберт: Вітаю радо в себе, дорогий і мужний Де Пулянжі.

Жан де Метц: Поклін вам, королівський капітане і мій опікуне!

Роберт: Здоров був, пишний красуне, оздобо французького лицарства.

Св. Іванна: Бон жур¹⁸⁾, любимий наш полковнику, бароне і мій достойний пане!

Роберт: Лицарі, любі гості, сідайте!

Обидва лицарі: Дякуємо, наш бароне! (сідають на дзиглики при столі.)

Роберт (до Св. Іванни): Сідай, дівчино!

Св. Іванна: Дякую, пане, я — постою.

Роберт (плескає в долоні): Жано!

Чура (вибігає з кутка наперед столу): Слухаю, ясний пане!

Роберт: Погости милих гостей найкращим, добре встояним у льоху шампанським!

(Чура збігає по сходах, а за хвилину входить з великим глиняним жбаном і наливає в поставці двом лицарям і Робертові: три мужчини встають з кубками в руках).

Роберт: Вип'ємо, браття, за здоров'я нашого любимого дофіна Карла сьомого!

Обидва лицарі: Сотню літ! (п'ють. Чура наливає вдруге в кубки.)

Роберт: І за непереможний та героїчний цвіт французького лицарства!

Обидва лицарі (з запалом): Віват! Хай живуть! (п'ють, тоді всі три сідають.)

Роберт (до Св. Іванни): Що скажеш, дівчино?

Св. Іванна (сміливо, з довірливою усмішкою): Те, що я вже минулого року просила. Прошу дати мені коня, лицарську зброю і конвой та пошли мене до дофіна. Так велить тобі Господь наш Ісус Христос.

Роберт (заскочений чіткістю дівчини, нервово сміється): Го, го, дівчино! Ти вмєш командувати мені не гірше генерала Лаір.

Св. Іванна: Я, пане, лиш вбога дівчина, дочка Якова д'Арка. Я не командую вам, а вас благаю, бо вітчизна у великій загрозі під Орлеаном.

Роберт: То хто тоді присилає тебе сюди з приказами?

Св. Іванна: Розказує сам небесний Цар, Господь наш Ісус.

Роберт (по хвилині задуми): А якщо ти помиляєшся? Якщо голоси, що ти їх ніби чула — звичайний обман слабкої голови, або що гірше — диявольська мара? Хто тоді буде відповідати, як я пішло тебе в Шінон, собі на посміховище?

Св. Іванна: Ви, ясний пане, не бійтесь так про те, що другі скажуть. Саме головне, щоб був заловлений із нас Господь. Його воля — це наша найвища команда. А зрештою, не ви самі одні повірите на моє слово, милий паночку. Ось шляхетні лицарі (показує рукою) Бертран де Пулянжі та Жан де Нульйонон, ваші друзі, вірять у моє післанництво

¹⁸⁾ Добрий день.

від Бога, готові захищати мене в дорозі до Франції.¹⁹⁾ Правда, панове?

Бертран де Пуляжі: Так, чесний бароне. Я щиро переконаний, що Бог хоче Жанетою врятувати вітчизну і я зобов'язуюсь провести її безпечно аж до короля. Знаю, що Жан де Метц однакової думки зо мною.

Жан де Метц: Так, мій опікуне, мессір Роберте де Бодрікур. І я поїду з графом Бертраном і Дівизиєю. (На замковім подвір'ї стає гамірно.) Цілий Вокулер — захоплений місією Жанни. Ось послухай, як народ гомонить, прочуваючи твою згоду. (Гамір втихає.)

Роберт (зворушений): Ще одно турбує мене, дівчино. Я зовсім спокійний за твою безпеку, як довго будеш в ескорті Бертрана й Івана. Це лицарі без страху і плями і ставляться вони із делікатною уважливістю до дам. Служитимуть тобі, Жанно, — як лицарі своїй дамі. Але... що буде, як попадешся на фронт під сам Орлеан. Мені донесли, що там, у деяких частинах, замість бити, гнати англійця, розпаночилось гультяйство похмілля, й картографство. Правда Содома і Гомора!

Св. Іванна: Не турбуйтеся за мене, благополний бароне. Господь завжди буде зо мною, під Його княльми я захищуся.²⁰⁾ Зрештою мої Небесні По-

¹⁹⁾ В 15 сторіччі, Лотарингія звалася «окраїною». Голоси кажуть до діви: «Ва ан Франс» (Ідь у Францію) — літописи.

²⁰⁾ Пс. 91, 4.

²¹⁾ Історичне.

²²⁾ Пюсель — дівиця (по францужки).

сланки й подружечки, св. Катерина й св. Маргарита, звелли мені втяти косичку та зодягнутись по-хлоп'ячому.²¹⁾

Роберт (з полекшою): А саме це і я хотів тобі порадити. Слава Богу! Отож вирішаю: зараз по полудні вирушати до Франції. Крім вас (всі радіють, Жанета плаче зо щастя) і ваших обидвох чур поїдуть з тобою ще королівський посланець Коле з В'єни та лучник Рішар. (В'є в долоні.) Жано! Зараз поведи мені Жанету в горилицю до моєї подружки. Хай нехайно вбере її в хлоп'ячий костюм та скоротить косиці!

Чура: Слухаю пане. (Веде Жанету до світлиці.)

Роберт: Дюранде! Йди і скажи від мене мосму конюхові, щоб осідлав і вивів перед світлицю мого білого Росінадо.

Дюранд: Добре, милостивий пане, хоч правду сказати: враз із Жаком Ален ми зобов'язались одному міщанинові купити в нього коня.

Роберт: Нічого! Я беру цей довг на себе! Скажи теж мосму підкоморію запасти вас сімох харчами на два тижні. (Сідає.) Зараз напишу вам супровідного вірчого листа. (Бере гусяче перо.) Ага! (Лівою рукою добуває із шухляди гаманець.) Бертране, ось вам двісті золотих чевінгтів, на видатки (дає гаманець баронові). Пане де Нульйопон! Звели збройовничому внести сюди новий панцер та шолом із зброярні. (Жан де Метц виходить, а за часок, входить з комплетом зброї. За ним чура приводить св. Іванну, підстрижену й у хлоп'ячому вбранні. Всі приявні б'ють шумно в долоні.)

Всі: Браво, браво, Іванно, наш лицарю! (юрба знадвору) — Віват, Пюсель!²²⁾ Хай живе

Жанна д'Арк! Визвольниця, захисниця Франції!

(Обидва лицарі заходяться вдягати на дівчину кольчугу, панцер і шолом.)

Роберт: Ось тобі, дівчино, в дарі мій власний меч.

Св. Іванна (приклякає на одне коліно й цілує меч. Встає. Лицарі опоясують її пасом із мечем).

Св. Іванна (врочисто): Францію погубила жінка.²³⁾ Божою силою тепер я йду рятувати вітчизну. Сьогодні наші війська там далеко під Руврей, перший раз від ряду літ перемогли англійців. І хоч під Орлеаном зазнасмо поразку за поразкою, але в ім'я Боже за-

певняю вас: сьомого травня знімемо облогу Орлеану великою перемогою, з окликом »Ісус-Марія«! (привні хрестяться. На дворі бурхливі оклики: »Жан д'Арк, Жан д'Арк Ла Пюсель!)

Роберт: Йди, йди і хай діється прирочоване.²⁴⁾

(Св. Іванна в супроводі всіх сходить сходами вниз. Зала пустіє. За хвилину за кулісами зривається буря людських голосів: »Жан д'Арк« і »Орлеан«! Завіса паде. Кінець другої дії.)

²³⁾ Королева Ізабо, мати Карла VII, що сприяла англійцям і бургіньйонам.

²⁴⁾ Історичні слова.

Капеля бандуристок Осередку СУМА ім. гет. П. Орлика в Дітройті зі своїм мистецьким керівником п. І. Назаренком.

Фото. М. Вожак

РЕВОЛЮЦІЙНОЮ ДІЄЮ ВШАНОВУЙМО ПАМ'ЯТЬ ЧУПРИНКИ*

Я. СТЕЦЬКО

Він боровся за владу українського народу на українській землі, бо без власної влади немає ні волі нації, ні волі одиниці.

Армію нехтували в наших визвольних змаганнях 1918 років, як історичний «пережиток», що було продуктом проти національної соціалістичної ідеології тих часів.

Він був фанатичним сподвижником ідеї збройної сили України.

Серед молодого покоління націоналістів, які станули чином захищати ідею збройної сили, без якої немає держави, немає влади нації на її землі — Він був одним із перших!

РОМАН ШУХЕВИЧ...

Культ зброї, фізичного заперечення займанців, виявився у Нього в героїському бойовому чині вже в Його ранній молодості. Він лелівав і серед свого оточення прищепляв любов до зброї, до рідної армії, єдиної гарантії влади нації на її землі.

Із Слова Ярослава Стецька на Здвізі СУМ-у в Сянткєтеринс, Канада, 11 вересня 1960 р., на пошану ген. Р. Шухевича-Чупринки.

...Коли Желябова, славного революціонера українського роду у боротьбі проти царату, питали, чому він не стає під українські самостійницькі прапори і на зразок ірландських революціонерів не бореться з національних позицій проти чужої влади, він відповів: «Де наші Фенії, де наш Парнель?!»

Желябов, з браку віри в українську ідею і в себе самого, як її можливого сподвижника, не добачав, що він і йому подібні, ті багаточисленні бойовики українського роду, з рук яких впав між іншими і цар Александер, могли стати в той час нашими де-Валерами.

Коли на одному з підготовчих засідань, напередодні червня 1941 р., один із привних націоналістів спитав відповідального в той час за акцію ОУН в Україні — Шефа Штабу Проводу ОУН, — при обміркуванні питань збройної боротьби, звідкіля отримаємо наших генералів, як її організаторів і командувачів, отримав відповідь: **»вони — ось тут, серед нас«.**

І, дійсно, поміж нами були на нараді тоді: Роман Шухевич, Дмитро Грицай, Олекса Гасин, Сидір і інші — пізніші Головнокомандуючі найбільшої національно-повстанської армії останніх десятиліть, генерал Чупринка, обидва шефи її штабу, генерал Перебийніс і полковник Лицар, і Командир УПА-Захід, полковник Шелест.

У той час, в червні 1941 р., це були мало відомі, молоді, тількищо вишколені в ОУН старшини.

Покланяючися сьогодні Генералові Романові Шухевичеві Чупринці, ми покланяємося і їм усім одночасно й однаково.

Зброя, рідна армія — були їхньою єдиною великою пристрастю. Вони залишили нам заповіт — ніколи не призабувати великої правди: волю і незалежність нації не можна здобути інакше, як тільки ЗБРОЄЮ!

30-го червня 1941 р. Роман Шухевич вмаршував у город Льва. Сама приязність Його військової частини, як і озброєних повстанчих відділів ОУН, гарантувала нам успішність проголошення Акту 30. 6. 1941 р. Він перебрав пост І. віцеміністра національної оборони в Українському Державному Правлінні. Коли Роман Шухевич через недовгий час очолив політичну і збройну боротьбу української нації, організовану ОУН-УПА, а опісля і УГВР, вона набрала нового розмаху. Коли УПА зросла до небувалих розмірів в історії національно-повстанських воєн останніх десятиліть — 200 тисяч учасників, то це було свідоцтво, що в духовості українця відбулася на протязі кількох років величезна революція.

Національно - революційний процес, національна визвольна боротьба була з'єднана в одно з боротьбою за соціальну спра-

ведливість завдяки далекосяглій політичній візії Чупринки. УПА-ОУН станули на захист також актуальних життєвих інтересів нації проти насильницького вивозу українців німцями, а згодом і москалями після їх повороту в Україну, на каторжні роботи, проти визиску, соціального гнету українського населення, проти нищення українських культурних цінностей, в захист теж рідної Церкви і т. п. Чупринка вичаровував, у страхітливій тогочасній дійсності, візію Хмельниччини з її нерозривною єдністю національно-політичного елементу з соціальним, типічно українського духово-культурного з релігійним. Він поєднав в Україні того часу і в тих умовах Мазепу з Палієм. Сам глибоко віруючий і практикуючий християнин, він був втіленням єдності в живому житті національної і християнської ідей, що гарантує потужну силу українській революційно-визвольній боротьбі, надаючи їй елементів змагу теж за Божеське в людині і в світі. Сам з походження західний українець, львов'янин, — бачив для себе приклад у Чупринці з Наддніпрянського Повстанського Центру, бо Осередня і Східня частини України завжди були для нього, як і для нас усіх, невичерпною криницею величких ідей, розмаху, великих поривів, а запереченням усього малого, вузького, провінційного. Він тужив, ду-

же тужив за Києвом, за волю і владу якого він разом з іншими найкращими синами і дочками України наложив головою на передмістях Львова у Білогорщі. Уся динамічна постать Романа Шухевича була уосібленням найбільшої твердості, палкості. Це був викутий з криці полководець залізних когорт. У кожній рисі його характеру, у слові і чині, віддзеркалювався гін усієї нації до влади на рідній землі. З усіх великих постатей української революції останніх десятиліть в особі Романа Шухевича маємо постать найбільш владарну, великої рішучості, справедливої батьківської суворості, а водночас — непересічного політика, стратега революції, державного мужа, а зокрема воєнно-повстанського полководця, майстра партизанської стратегії і тактики. Через створення Комітету поневолених Німеччиною і Московщиною націй сходу Європи і підмосковської Азії, в листопаді 1943 р., та окремих національних частин при УПА, — він вказав шлях волелюбному світові як треба боротися проти обидвох тираній одночасно, а не блокуватися ні з одною із них проти іншої, — з Велзевубом проти чорта. До спільної боротьби з Україною й іншими поневоленими на Сході Європи націями проти Москви він закликав також поневолені нації Західньої Європи. Ні пакт трьох — ССРСР,

червоної Польщі і червоної ЧСР, — ні масовий терор за Сталіна і Хрущова не здушили української визвольної боротьби, не вбили в пам'яті України світлого, великого імені ген. Чупринки! Його діло продовжувалося далі. Тому прийшло злочинне вбивство Провідника ОУН і символу української революції — Степана Бандери.

З погляду майбутньої перемоги всього волелюбного людства над московською тиранією більше заслуг поклав неперевершений стратег національно-повстанської війни сучасних днів генерал Р. Шухевич-Чупринка, аніж переможні полководці Заходу, які впровадили Московщину в центр Європи й Азії: Головнокомандуючий УПА і союзних з'єднань, творених при УПА, генерал Т. Чупринка, ніж тодішній Головнокомандуючий альянтським другим фронтом, генерал Д. Айзенгауер!

За Начального Вождя нашої Армії ми всі, українці всієї соборної України, можемо бути горді! З більшим правом, ніж Б. Франклін у 1777 р., можемо сказати ми в 1960 р.: «Наша справа є справою всього людства». Бо ворог України — Московщина — став ворогом усіх волелюбних народів і людей світу.

Нема в живих Шухевича, Петлюри, Коновальця, Бандери, але їх дух і їх ідеї живуть і житимуть вічно серед

НЕ ГНЕ ХРЕБТА ПЕРЕД НАЇЗДНИКОМ

А. МИКУЛИН

Загарбавши українські землі, московські колонізатори здавали собі справу з того, що саме загарбання національної території не є ще повним поневоленням української нації. Вони усвідомляли, що українська нація, як і кожна інша, має власну національну духовість, рідну мову, культуру, релігію, традиції і звичаї. Отже, крім загарбання земель, в колонізаторській політиці в Україні, для повного її поневолення, московські большевики як головну мету поставили обов'язкове поневолення української національної духовости. Правда, для замилювання очей західному світові і поневоленням в ССРСР немосковським народам, московські большевики в

нас і в нашому незламному народі. Підготовляймо спільними зусиллями, жертвою, боротьбою, непримиренною поставою до московської імперії усіх кольорів велику розплату з московськими тиранами, які є ворогами не лише всього шляхетного людського, але й Божого!

один час **теоретично** визнавали право поневоленої ними нації на самовизначення і на відокремлення, але лише теоретично. Практично ж Москва залишила за собою право інтерпретації самовизначення на користь московських колонізаторів. Що ж до відокремлення, про це не могло бути й мови. Тепер, за часів панування Хрущова, коли в ССРСР оголошено, що «соціалізм збудовано», коли хрущовська семирічка ніби «будує комунізм», відпало й теоретичне визнання згаданого права. Усі нації в ССРСР москалі оголосили «соціалістичними», з «національною за формою і соціалістичною за змістом» духовістю і культурою під керівництвом московської «провідної» нації. Це саме проголошено і відносно українського народу. Та одна справа — для пропаганди проголосити, а зовсім інша — постійно мати до діла з українською «соціалістичною» нацією, яка й далі залишається націоналістичною. Практика показала, що протягом понад 40 років поневолення українського народу, він не склав своєї зброї перед Москвою. Український народ і далі продовжує протимосковську визвольну боротьбу за Самостійну Соборну Українську Державу, за вільне життя на українській землі, за рівне право серед інших націй в світі.

Застосовуючи підступно-розкладницьку і політику отруй-

ного ідеологічного виховання та перевиховання українського народу в дусі марксизму-ленінізму, Москва розраховувала, що протягом найближчих 40-50 років, так зван. «стара» українська генерація, яка народилася на початку 20-го століття (1900-1917 рр.), або під час першої світової війни, вимре, а її заступить нове, молоде покоління, з яким Москва дасть собі раду. Під час побудови так зв. соціалізму московські колонізатори пересівали усе українське населення через сито ЧК-ГПУ-НКВД-КГБ, запропорювали його в концтабори, винищували «приватно-власницьку» та «буржуазно-націоналістичну» ідеологію, а мільйонна згряя партійно-комсомольських агітаторів і проп'ягандистів, спільно з пресою, понад 40 років прищеплює українському населенню та його молоді марксистсько-ленінську ідеологічну отруту.

І дійсно, сьогодні старша українська генерація поступово вимирає, бо це нормальний процес людського життя, а її місце заступає нова, молода генерація, яка народилася у другій половині двадцятого століття. Вона народилася в часи другої світової війни, після неї, в часи винаходу атомної енергії, супутників, ракетної і електронної техніки, в часи чергової бурхливої науково-технічної революції, а найголовніше — в часи найжорстокішої бо-

ротьби двох ворожих до себе духовостей: ідеології московсько-більшевицького колоніалізму і ідеології свободолюбства, націоналізму.

Отже, здавалося б, що, перепускаючи через партійно-комсомольський млин сучасну українську молодь в поневоленій Україні, Москві поведеться ідеологічно виховати з неї нову «советську» людину, таку людину, яка не матиме української націоналістичної ідеології і яка житиме в так званому «комуністичному суспільстві».

Самозрозуміло, сучасна українська молодь, яка має 15-25 років життя, не знає з практики кол. царського режиму в Росії, не знає «жовтневої революції» 1917 року, капіталістів, громадянської війни, НЕП-у, колективізації, перших московських п'ятирічок, ежовських чисток і т. ін. Деяка частина молоді навіть не знає й другої світової війни, але вона дуже добре знає її наслідки, а ще більше — бойову діяльність Української Повстанської Армії (УПА), підпільну революційно-визвольну боротьбу Організації Українських Націоналістів (ОУН) на Рідних Землях (знає з судових процесів над українськими націоналістами-революціонерами навіть в 1958-1960 рр. та з інших джерел), а найголовніше — усвідомляє, що **Україна та український народ поневолені і колонізовані більшевицькою Москвою. Не треба**

собі думати, що розвиток націоналізму в Україні менший, ніж ми це можемо констатувати з судових процесів, лайки в газетах тощо. Москва знає, що через терор справжнє обличчя українця є завуальоване. Хрущов, урядуючи в Україні «гауляйтером» Москви, сказав одного разу: ...»Заспокоюватись нам не можна тому, що вороги ніколи, ні при яких умовах не припинять підривну роботу проти нашої держави. Ми, товариші, знищили досить таки багато ворогів — українських націоналістів, але у нас ще залишився їх прошарок: тому треба дивитись в обидва. Не повинні нас заспокоювати ні оплески, ні привітання, ні одностайне голосування».

Сьогодні українська молодь на рідних землях не та, що була 25-30 років тому. Вона досить освічена, навчена практичним життям, дуже добре розбирається в складних політичних питаннях, вона виросла і перебуває далі в надзвичайно тяжких умовах підсоветського життя, вона вірить тільки власним очам та власному досвідові, навчена логічно міркувати, а тому до різних гарних обіцянок, до пропаганди і т. ін. ставиться дуже критично. Сучасна українська молодь не стоїть осторонь від протимосковської боротьби українського народу за національне і соціальне визволення, за Українську Державу. Разом з старшим поколінням,

з українським революційним підпіллям, вона різними активними і пасивними способами провадить завзяту боротьбу проти московського окупанта. Бо ж, самозрозуміло, читаючи офіційні московські повідомлення про «буржуазних» націоналістів, слухаючи пропагандивні лекції, які спрямовані проти української націоналістичної ідеології, цікавлячись минулим України, козаччиною (хмельниччиною, мазепинщиною), чуючи щоденно московські тлумачення про «дружбу народів», «допомогу великого братнього російського народу», вивчаючи в школі навіть спотворену історію України, а разом з тим розпитуючи в родинному колі про минуле Української Держави та її сучасне положення, українська молодь ставить перед собою питання: чому Москва так дуже наголошує, що Україна є «невід'ємною і складовою частиною» СРСР, чому вона, згідно з конституцією, «має право на добровільне відокремлення», але їй його забороняє Москва? Зрештою, дуже багато дали їй додумання і заява канадійського прем'єр-міністра на цьогорічній сесії ООН, і брехливі викрутаси Подгорного, і оскаженілий напад Москви на ЗДА за проголошення «тижня поневолених народів». Бо ж кожна нормально думаюча людина поставити перед собою питання: чому це так, а не інакше?

Українська молодь на емігра-

ції, яка так палко любить свою Матір-Україну, часом не розуміє: чому українська молодь на рідних землях чинить найбільший спротив московським імперіялістам переважно пасивним способом? Чому вона не візьме до рук зброї і не виступить одноставно проти імперіялістичної Москви?

Мусимо відверто ствердити, що українська молодь не вірить Заходові і не має надії на його підтримку українській визвольній революції. Про це вона ще раз переконалася на мадярській революції в 1956 році, знає вона і про ту «підтримку», яку вільний Захід «дав» повстанцям у Тибеті та Монголії. Не повинні ми забувати й про те, що в підсоветській дійсності в нашій Україні, де на кожному кроці зустрінеш сексота, кафебіста, партійця, де так звані «добровільні народні дружини» (нова сучасна форма перевиховання підсоветської молоді) слідкують за кожною людиною, життя зовсім інакше, ніж у вільному Заході. В той час, коли українська молодь на еміграції має до диспозиції вільну українську пресу, хоч би, напр., журнал СУМ-у «Авангард», на сторінках якої кожний має повне право висловлювати свої думки, українська молодь на рідних зем-

лях, крім московсько-більшевицької преси, суворо цензурованої ЦК ком. партією та ЦК комсомолу, вільної преси не має. Москва навмисне позбавила українську молодь найгострішої ідеологічної зброї: вільної преси і пропаганди. В Україні, для поневоленої української молоді, Москва видає лише декілька журналів та газету «Молодь України», вщерть виповнених отруйною марксистсько-ленінською ідеологією і безкінцевою найбрутальнішою пропагандивною брехнею.

Українська молодь в СССР живе під найжорстокішим терором у світі. Вона не розпоряджає собою і власним бажанням, а змушена силою виконувати волю і накази Москви. В умовах сучасної хрущовської семирічки для молоді України майже заборонено вступ на високі студії. Кожний український юнак і юначка, після закінчення середньої школи, обов'язково повинні відпрацювати два роки на тяжкій фізичній праці і лише там, куди їх спрямує окупант. За той час вони мусять вечорами, фізично втомлені, готуватись до вступних іспитів у високі школи. Крім того, кожний юнак або юначка мусять представити позитивну характеристику від партійної, комсомольської або профспілкової організації, яка

дозволяє складати іспити. Але й цього ще мало. У високих школах потрібно скласти конкурсні іспити на відмінно, написати власноручний життєпис: хто були батьки, як вони поводили себе за часів німецької окупації та чи немає рідних або знайомих за кордоном. Кожний, хто вступає на високі студії, мусить представити атестат зрілості, посвідку про стан здоров'я, характеристику активної участі в суспільно-громадській або політичній праці, довідку про виконання і перевиконання плянів. Лише за таких умовин політично-педагогічна комісія високої школи прийме або відкине українську молоду людину. Під час іспитів потрібно бездоганно володіти московською мовою, бо українська в рахунок не береться, потрібно знати марксизм-ленінізм, і обов'язково московську (а не українську) літературу.

В промисловості і сільському господарстві московський окупант примушує українську молодь брати на себе так звані «соціалістичні зобов'язання», перевиконувати виробничі завдання, працювати там, де їй накажуть, щоденно слухати пропагандивне базікання, дбати в першу чергу про Москву, активно брати участь в різних псевдо- і фальшивих суспільно-громадських організаціях, а разом з тим, ще й «дякувати рідній партії», що вона ласкаво дозволила українській молоді

жити на світі. Ось такі тяжкі обставини життя української молоді на рідних землях.

Та навіть і в таких жакливих умовах українські юнаки і юначки знаходять в собі відвагу, силу, хоробрість і волю до боротьби проти московсько-більшевицького колоніялізму.

Протягом 1960 року в комсомольській пресі в Україні досить багато разів Москва була на сполох, що українська молодь уникає марксистсько-ленінського ідеологічного виховання, невдоволена советським режимом, обмеженням особистої свободи, і при кожній нагоді відверто або скрито виступає проти московського окупанта. «Комсомольською організацією я не цікавлюся, — заявив один вояк сов. армії на комсомольських зборах однієї військової частини, яка знаходиться в Україні. — Дисциплінарних покарань мав багато, але це мене не турбує. Для чого мені комсомол? — міркував я. Без нього мені ліпше: не потрібно збори відвідувати, вислухувати пострікання. І я подав заяву, щоб мене з комсомолу виключили». (Газета «Советський флот», 13. 4. 1960 р.)

»До приміщення, де знаходяться курсанти морської школи і які проходили на кораблі практику, зайшов старшина Л. (старшина в флоті — це під-офіцер. — А.М.). Він хотів навчати курсантів як виконувати на кораблі службу. Але

в цей час підвівся один кур-
сант і запитав: — «Вам що від
нас потрібно? Вистачить і без
вас наставників!» (Чорноморсь-
ка військово-морська фльота).

»На Слов'янській електростан-
ції (Україна) робітники виріши-
ли поїхати на недільник у під-
шефний колгосп допомогти зби-
рати врожай. (Очевидно на на-
каз парторганізації та комсо-
молу. — А.М.). Однак моло-
дий робітник У.М. завжди три-
мається осторонь.

— Працюю я, як і всі, — го-
ворить він, — а ваші недільки
мені не потрібні, краще у
власному городі покопатись.
Не доподоби вам моя пове-
дінка — перейду в іншу бри-
гаду». («Робітнича газета», 5.
10. 1960 р.)

»На центральній садибі ку-
станайського радгоспу «Сіланть-
євський», Казахстан, зібрались
трактористи, комбайнери, шо-
фери, що приїхали з Черні-
вецької області. (Заслані Моск-
вою. — А.М.)

— Не вимагайте від нас пра-
ці, — заявив механізатор В.П.
— Як зустріли, так і працю-
вати будемо. Десять днів во-
зять нас з одного радгоспу до
іншого і ніяк нам роботи не
знайдуть. Грошей немає, заробіт-
ної платні не дають і нам
навіть немає де пообідати». («Труд», 12. 10. 1960 р.)

»У неї був час розподілений
за власним розкладом: 8-ма
година ранку — початок праці
на будівництві, о 12-й годині

— обід, о 4-й годині кінець
праці, йти до гуртожитку. Ко-
ли зривались терміни здачі бу-
дови, потрібно було працювати
понадгодиново. Але вона не
тільки відмовлялася, в ще й
вилаяла бригадира за те, що
він неправильно нараховує зар-
робіток, спізняється сам на ро-
боту, для робітників не має до-
брого слова. І взагалі вона
заявила на комсомольських
зборах, що працювати наднор-
мово не буде, бо вона — не ко-
няка. Бригадир кричить, а мо-
лоді робітники заховуються від
нього в тепле містечко, щоб
покурити, порозмовляти, погрі-
тись біля вогнища». («Комсо-
мольська правда», 14. 10. 1960
р. Одна з будов в Україні.)

»Таня закінчила сільсько-
господарський технікум, але
їхати в колгосп відмовилась.
Її викликали на засідання ра-
йонного бюро комсомолу. Але
Тоня там заявила:

— Не розумію, що ви від
мене хочете? Усі намагаються
улаштувати для себе гарне
життя. А я що, гірша за ін-
ших? Мені також хочеться
гарно жити.

Секретар райкому сказав:

— Хвороба не нова. Типічне
міщухівство.

— Оцінювати людину дуже
легко, — відповіла йому Тоня.
— Гарні слова! Спробуй в полі
гразь помісити. А в кабінеті
сидіти і я вмю. Тут сухо». («Комсомольська правда», 13.
10. 1960 р. В Україні.)

В одному місті Сталінської області молодий робітник сам змайстрував радіонадавач і радіоприймач, щоб послухати передач з-за кордону. Про це довідалась міліція. Радіоапарат skonфісковано, а молодого робітника засуджено до ув'язнення. («Груд» за жовтень 1960 р.)

»Ось Льоня Сергієнко. Живе в гуртожитку заводу «Серп і молот» (Київ). Працює непогано. Але власні інтереси для нього найголовніше. Державними інтересами не цікавиться. Є на заводі ще й інші молоді робітники, девізом життя у яких є: Моя хата скраю!» («Молодь України», 28. 10. 1960 р.)

»Городицький район, Хмельницької області. На звітних комсомольських зборах колгоспу голова сказав: «Багато наших комсомольців не бажають знати звідки береться зерно і молоко. Скільки мені довелося побігати за хлопцями, аби йшли вантажити хліб для виконання державної хлібозакупки... Про пасивність комсомольців говорив на зборах і завідувачий клубом. В колгоспі чимало таких комсомольців: за літами з комсомолу ще не вибули, а членські внески давним-давно не платять. На пільнавчання не збираються. Комсомольські збори провести і то не легко, організувати художню самодіяльність — це проблема». («Молодь України», 22. 10. 1960 р.)

»Зірвання звітно-перевіборчих комсомольських зборів — яви-

ще досить часте. На зборах ніхто не забирає слова в дискусії. Вони відбуваються на швидку руку. Навіть забувають ухвалити постанову. Обласний комітет комсомолу заявив, що комсомольці області беруть на себе зобов'язання відгодувати в цьому році мільйон свиней, а відгодували лише 240 тис. Комсомольські організації складають обкому фальшиві звіти». («Комсомольська правда», 12. 11. 1960 р.)

...»На стінах клубу, будинку сільради, контори колгоспу — по всьому селу Вовчківці на Станіславщині секретар комсомолу колгоспу ім. Жданова Заболотівського району, Ольга Пулавська задалегідь вивісила об'яви: Завтра комсомольські збори. Члени комсомолу одержують доручення: повідомити про це кожного комсомольця особисто. Здається зроблено все для того, щоб збори пройшли організовано. Та Ольга, маючи гіркий досвід, за дві години до початку зборів йде до голови колгоспу: — Петре Гавриловичу, дайте, будь ласка, підводу. — Голова не розпитує. Через кілька хвилин Ольга разом з їздовим тупоче по селу. Зупиняється то біля однієї хати, то біля другої. На підводі з'являються «пасажирки». Це комсомолки, які... тепер таким способом «ходять» на комсомольські збори. Аналогічною метою збирається й членські внески. ...Не цікавляться комсомолки газетами,

книжками, життям колгоспу, роботою гуртків художньої самодіяльності. А деякі з них непогано працюють в колгоспі. Коли їм дорікають за комсомольську безініціативність, вони відповідають: — Вам добре говорити: а я ось, напр., щодня на роботі в колгоспі, крім того мушу зварити чоловікові їсти, попорати коровчину. Коли ж мені на збори або на репетиції ходити?» («Молодь України», 19. 10. 1960 р.)

»В редакцію надійшов лист від комсомольця, що проживає в селі Лузики Чернігівської області. Він пише, що в комсомольській організації колгоспу «Прогрес» ніякої роботи не ведеться. Комсомольці не збираються на загальні збори. Вони не мають впливу на молодь, не знають один одного, не цікавляться культурно-масовою і спортивною роботою. Є й такі комсомольці, що протягом року не сплачували членські внески. Молодь взагалі не цікавиться комсомольською роботою. На лекції і різні загальні збори не ходить, до всього ставиться пасивно. Виробничих завдань в колгоспі не виконує». («Молодь України», 25. 10. 1960 р.)

Наведені тут факти за офіційною советською пресою, а їх можна подати багато більше, не можна розглядати, як звичайний спротив большевицькому поневоленню з боку молоді української людини. Це є прояви, фактично вияви

національно-визвольної боротьби української молоді, про яку змушена писати й московська преса в Україні. Очевидно, наведені тут факти вона підфарбовує большевицькими фарбами, намагається тлумачити їх як бездіяльність комсомольських організацій, і в першу чергу звинувачує партійних керівників-наглядачів. Припустимо, що це так, але ж постає питання: чому й на 43-му році існування большевицької влади в Україні, коли українська молодь з дитинства переходить через ідеологічно-партійний млин — «жовтенята», «піонери», «комсомольці» — раптом виявляє такий спротив? Як відповідь на таке запитання наведемо витяг з слова голови ЦК АБН на XI Здвізі СУМ-у в Торонті.

»Молоді Друзі! Не дивіться на вбогі селянські чи робітничі домики в Україні, ні на бараки концтаборів і хатини депортованих на Сибір чи Казахстан, бо не розкішне життя визначає вартість людини. Глядіть на велику жертву, що її приносять на вівтарі батьківщини, на великі, неповторні в історії героїку і мучеництво, на молодь хоробру, сувору, мужню і безстрашну, що не опустила рук, але бореться за найвищі ідеали батьківщини і людства, і не гне свого хребта перед наїздником». (Журнал «Авангард» ч. 3 (57), 1960 р. стор. 10.)

А. Микулин

Далека, ти, кохана Вітчино!

(Промінь на СУМ в Аргентині)

Ідеї СУМ-у, за які червона Москва судила 30 літ тому їхніх творців на чолі з Миколою Павлушковим, розійшлися і закріпились у душах української молоді, розкинутої по широкому світі, в тому числі в українській молоді в Аргентині.

Помимо різного роду труднощів, а головню через брак відповідних виховників молоді, СУМ на цій частині південного континенту Америки, відповідно до місцевих обставин і спроможностей, став сильною молодечею організацією, і співпрацює із іншими молодечими організаціями як Пласт, САУС, та молоддю Т-ва «Відродження».

Цей відділ у нашому журналі можемо вести лише при активній допомозі всіх клітин СУМ-у.

Пишіть дописи і присилайте нам знімки.

Не було хіба жодного загально українського свята, академій, маніфестацій політичного чи релігійного характеру, в яких СУМ-івці не брали б участі. Сталось так, що молодечі одиниці сформувалися при Т-ві «Просвіта», яке весь час присвячувало велику увагу вихованню української молоді. Через це діяльність СУМ-у найбільш проявляється в домітках «Просвіти».

Треба радіти, що майже всі члени СУМ-у — це молодь, яка родилась і виховувалась в Аргентині та помимо цього, Україна стала їм дороговказом і для неї вони працюють і для неї живуть. Звичайно, коли хтось захоче критично дивитись на цю молодь, то знайде багато недотягнень і деяких від'ємних сторінок. Але де їх немає? Члени СУМ-у в Аргентині, а головню в Буенос Айрес, у своїх сумівських одностроях, звернули на себе увагу інших молодечих організацій і старшої громадськості. 1960 рік приніс багато успіхів у праці, у розвитку СУМ-у. При цент-

Як правило, все життя і діяльність членів СУМ-у тісно пов'язані з батьківською християнською вірою і її практикою. Всі наші починання робимо з Богом.

На фото. члени СУМ-у в таборі «Нове Піддлюте» в Аргентині слухають Сл. Божої, яку править Всеч. о. Іван Балук.

раді «Просвіти» існує постійно сумівський хор, яким диригує п. Петро Оконий, мандолінова оркестра під диригентурою сумівця, довголітнього активного працівника, Юрія Гуренка, як рівнож існує танцювальна група, якій багато праці присвятив старший сумівець Михайло Бернацький. Сумівці беруть активну участь в культурно-освітній праці «Просвіти», Українського Інформативно-Видавничого Інституту, а в українсько-іспанських радіомовленнях «Вільна Україна» СУМ являється їхньою дулею.

1960 року припало якраз 30-ліття процесу СВУ і СУМ-у. В зв'язку з цією датою СУМ перший раз в Аргентині відзначив цю дату обширною програмою. Влаштував окремі радіомовлення в радіо «Колонія» та радіо «Провінція», які організували і якими керують 20 сумівців уже роджених в Аргентині.

22 жовтня 1960 р. в залі «Просвіти» СУМ влаштував жалібну Академію, присвячену творцям і членам СВУ-СУМ. Реферати, деклямації, виступи жору і мандолінової оркестри

виповнили програму, а те, що заля була виповнена по береги старшими громадянами і молоддю, свідчило, що ідеї не гинуть, а живуть і діють у наслідників. 29 і 30 жовтня 1960 р., для закінчення сумівського місяця на оселі «Нове Підлюте», СУМ влаштував 2-денний табір із широкою програмою і вишколом. В неділю відслужив о. Іван Балук полєву Службу Божу, посвятив сумівські відзнаки, а опісля члени СУМ-у зложили прирєчення, яким проводив інж. Роман Бігун.

На закінчення святочної частини, вдібулась дефіляда перед головою Української Цен-

тральної Рєпрезєнтації, предстєвниками інших організації та громадськості. Весняні проміння сонця, зелень і довколишня природа надавали цьому небуденному святові ще більшої поваги та життя і віри у перемогу ідей, за які згнули їх творці і мільйони української молоді. Коли западав сумєрк, сумівці уставились рядами і на наказ коєдєданта, Омєляна Бєлука, «Струнко, на прапор глянь!», опуєчено прапор, відспіванням українського гимну закінєчено цю святочну зуєтріч, яка залишила гарний спомин у сумівців і всіх приєвних.

Сєдєна з опери «Кєтерина», яку при учєстї члєнів СУМ-у в Аргєнтині вєстєвєвє в. Вєєєєє Сємєнєць. На фєтє. (сєдєтьє сєрєвє) лєвє Тємєрє Лєхєлєт — у рєлї Кєтєрєєєє і в. Мєх. Бурчєк — у рєлї мєскєлє.

На фото. учасники табору СУМ-у «Нове Підлюте» в Аргентині. Перший зліва — комендант табору д. Юліян Балук; останній справа — його заступник д. Літинський.

□.....□

Світлини, які поміщуємо із цього свята, дають невеликий образ із життя і праці членів СУМ-у в Аргентині, які, разом із сумівцями інших країн вільного світу, тримають пра-

.....□

пор і, під кличем «Бог і Україна», працюють для визволення нашої бездоленої коханої батьківщини України.

М. Бурчак

В таборі «Нове Підлюте» в Аргентині. Комендант табору д. інж. Білун причіпає учасникам табору СУМ-івські відзнаки, поблаговлені душпастирем.

Курс українознавства Ю. СУМ

Перший курс виховників і організаторів у Франції

З великим побоюванням «чи вдасться», підготувляла Крайова Управа СУМ-у в Франції українознавчий курс для виховників і організаторів Ю. СУМ, а також для старших юнаків і юначок (від 14-го року життя). Але чим ближче було до дати 11-13 листопада 1960 р., тим ясніше ставало, що зацікавлення курсом велике та що з усієї Франції прибудуть молоді хлопці й дівчата, щоб зустрінутися взаємно між собою, а також послухати й повчитися, — вперше, — в українських професорів і викладачів. І хоч треба було поборювати різні перешкоди (найбільшою прикрістю була вістка, що великий виховник і приятель молоді, полк. Є. Рен, не зможе прибути!), то все ж таки цей курс у Парижі відбувся зі 100-відсотковим успіхом.

Цей успіх, правда, не був у тому, що курсанти набралися в трьох коротких днях великої маси знання, хоч виклади відбувалися від ранку до вечора, й запрошені були аж шість викладачів: о. канц. М. Левенець — «Християнські засади в характері молодого українця», мгр. О. Коваль — «Ідеологія СУМ-у», мгр. Г. Опцико — «Історія і програма

СУМ-у», сотн. М. Фриз — «Визвольні змагання, УПА й молодь у боротьбі», п. М. Скаля-Старицький — «Українська музична культура», п-ні Л. Вітошинська — «Українська література».

Успіх курсу був у тому, що він **зацікавив українську молодь**, народжену в Франції, яка ледве знає українську мову, — **українськими справами!**

Курсанти не тільки пильно слухали викладів та записували собі важливіші відомості, імена, твори, але й ставили запитання, шукали за літературою тощо. Крім того курсанти мали змогу, — щасливим збігом обставин, — познайомитися практично з деякими виявами української культури. Це були, в першу чергу, платівки української музики, якими ілюстрував маестро Старицький свою доповідь, уклавши їх так, що слухачі могли послухати й інструментальну музику, і хор, і солістів. Та найбільше, що подіяло як на естетичний смак, так і на почуття гордині української молоді, — був концерт Роми Прийми, який відвідали всі курсанти разом із викладачами. Побувши на ньому, насолоджуючись прекрасною й та-

Учасники курсу виховників юнацьких відділів Спілки Української Молоді у Франції, який відбувся 11-13 грудня 1960 р. в Парижі. Присутнім на курсі був голова Центральної Управи СУМ-у д. мгр. О. Коваль. Про склад лекторського персоналу та інше читайте в репортажі з Парижу.

кою небуденною програмою, а зокрема слухаючи знаменито опрацьованої програми французького конференсьє, молоді люди зрозуміли, що вони належать до нації, яка має багато дечого сказати й показати світові, що українського походження не треба соромитися, а навпаки, можна і треба ним гордитися.

Освідомивши це все, сумівці вирішили, в останньому дні курсу, що їхня діяльність не сміє обмежуватися до танцювального гуртка. Зроблено багато проєктів щодо ділянок, у яких найкраще можна прислужитись українській справі, та тверду постанову простудіювати і вивчити все доступне, щоб, озброєними українством, боро-

тися у вільному світі, чи точніше в країні їхнього проживання, Франції, — за волю України.

Що ця постанова не була солом'яним вогнем, — на це маємо докази в змінах, які зайшли, в паризькому осередку, в несповна місяць після курсу. Коли раніше не можна було молоді ніяк притягнути до українського хору, то тепер вона сама виявила бажання співати українські пісні. Тому голова Осередку, д. Іван Романюк, звернувся до диригента п. Степана Семенюка, взяти керівництво сумівським хором, на що він радо погодився, під умовою, що хористи точно приходитимуть на співанки. Покищо не можна нарікати на

неточність, зате є багато причин до радості: як хлопці, так і дівчата виявилися дуже музикальними й мають добрі голоси.

Але поза тим можемо занотувати ще одне, дуже відрядне, явище. На перших сходинах після курсу, піднеслися голоси кількох сумівців-студентів, щоб видавати невеличкий цикльостилевий журнальчик, у якому поміщувалися б різні вістки з місцевого сумівського життя, а також, — що дуже важливе й характеристичне, — де сумівці пробували б свого пера! І то, — як це вони собі бажали, — щоб у журналі були паралельні українські і французькі статті для вияву двостороннього знання й таланту дописувачів. Бо — як ініціатори прозрадилися — ця маленька сумівська трибуна, має стати для них вишколом. Набувши практики в ній, вони мріють про те, щоб дістатися на сторінки «поважних» газет, — українських і французьких! І якраз, більший натиск кралали вони на французькі газети, бо ж, на їхню думку, це буде в майбутньому їхнє поле політичної боротьби. А вони, як громадяни цієї країни і сини та дочки українських батьків, мають не тільки повне право,

але й святий обов'язок виступати у французькій пресі в обороні України.

Як бачимо, короткий, 3-денний курс українознавства дав дуже багато українській молоді у Франції. Побажати б тепер, щоб усі їхні благородні наміри увінчалися гарними успіхами!

Софія Наумович

ЗБІРКА НА ФОНД ЮНАЦТВА СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Продовжуємо оприлюднення збірки на Фонд Юнацтва Спілки Української Молоді. В попередньому числі «Авангарду» було подано вислід збірки в Бельгії і Німеччині, а тепер подаємо частинно вислід збірки в Австралії і Франції.

АВСТРАЛІЯ

Осередок	Зібрана сума
	А£.
Квінбіян	19. 9.0
Ньюбор	14. 9.0
Брізбейн	9. 8.0
Окелей	7. 7.0
Дорра	7. 7.0
Гілонг	5. 1.0
Грет	4. 4.0
Тое	3. 8.0
Майтланд	1. 10.0
Ньюкасель	1. 10.0

Разом: А£73. 6.0

ФРАНЦІЯ

	н. фр.
Рубе	138.50
Париж	93.50
Везін-Шалет	43.00

Разом: н. фр. 275,00

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В попередньому числі журналу «Авангард» трапилася технічна помилка: переставлено сторінки 45 і 46.

Автомобільний мотор цілковито нової конструкції

30 років тому німецький винахідник Фелікс Ванкель висунув революційну теорію: він поставив собі питання, чи не було б можливо заступити класичний мотор внутрішнього згорювання чимось кращим. Невдавано фірма «Куртіс-Райт» повідомила, що мотор Ванкеля знаходиться в стадії конструкції і тому можна припустити, що в автомобільній промисловості відкриється нова ера.

В дійсності, можна б пригадати над тим, як мотор внутрішнього згорювання, який своїм альтернативним (змінним) рухом так тяжко пристосовується до вжитку, міг здобути собі такий великий успіх і універсальне застосування. Безперечно, що можна подивляти велику гнучкість і тишину мотору гарного автомобіля, але це враження є лише умовне, тому що в животі цієї «звіринки» кишить вулканічна брутальність і тишина отримується лише завдяки засобам глушіння і ізоляції. Правдиву породу цього «звіряти» відкриваємо тоді, коли мотор змучений дати максимум видаючої сили, як напр., в перегонних автах: гудіння, забулень (передач), виття вихідних газів, дикий гуркіт і уриваючі тремтіння. Альтернативний мотор, здається, працює завжди на своє власне знищення. Фактично так воно і є.

Слово «альтернативний» вияснює все. Альтернативний мотор є по суті свого роду автоматичною гарматою, в якій пальне відіграє роль пороху, толоки — це неначе стрільна, а свічки заступають команду вогню. Гази вибухають, толоч посувається, потягаючи за собою свій шатун, але після 5-8 см. він змушений зупинитись, змінити свій хід і вернутись назад. Найбільш шкідливою і нагальною є власне ця раптова зміна напрямку руху, що її виконує толоч тисячі разів на хвилину. Кожний вибух, мимо своєї великої сили, постачає досить мало застосовної потужності, тому що вся енергія, потрібна для посунення і затримання толоки, зуживається надармо. В зв'язку з цим мотор внутрішнього згорювання постачає корисну силу лише тоді, коли працює на швидких оборотах.

Щоб запобігти тому розтрачуванню енергії інженери вже від довгого часу намагаються змайструвати мотор, якого частини оберталися б без зміни, в одному напрямі. На цій zasadі працюють волні і парові турбіни, які постачають силу вповні сталу і зрівноважену, але ні одна, ані друга турбіни не надаються до порушення автомобіля.

В 1950 році англійська фірма «Ровер» збудувала турбіну, в

якій велика кількість малих крилець були порушувані напливом газової мішанки із згарювання нафти і повітря. Від того часу великі конструктори в Дітроїті виготовили також газові турбіни. Але, щоб виготовляти вистачальну потужність, ці машини повинні робити 40 000 оборотів на хвилину, що потягає за собою всі ризики і зужиття, які з того випливають.

Ідея мотору, якого рух був би ротативний, але здійснюваний вибуховою енергією, як в альтернативному моторі, є дуже приваблива, але її здійснення повне труднощів. Треба, щоб ротор (обертальна частина мотора) вмщався в щільному картері, де б відбувався внутрішній вибух; треба, щоб вибух був спрямований лише на одну частину ротора, а не довкола його обводу; треба, щоб входячі гази були стиснуті заки будуть запалені, але щоб відтак мали місце поширитись і для того потрібно, щоб простір поміж ротором і картером змінювався під час обороту, залишаючись щільно ізольованим від зовнішності.

Деякі спеціалісти ломали собі голови над цими проблемами вже від давна. Тому коли підприємство «Куртіс-Райт» повідомило в листопаді 1959 р., що спільно з німецькими фабриками Н.С.У. воно виготовило ротативний мотор внутрішнього згарювання, який задовільно функціонує, вістка ця вважалася великою подією в технічному світі. Згаданий мотор має потужність 29 кінських сил і важить трохи більше, ніж 12 кг. Він не має ні клапанів (вентелів), ні толоків, ні шатунів, ні колінчастого вала, ані жодних інших частин, які виконували б змінний рух. Крім того, він є відносно про-

стої будови і дешевий для виробництва.

Його винахідник, Фелікс Ванкель, інженер німецьких фабрик Н.С.У., які колись виробляли машини до шиття, а тепер продукують мотоцикли, скутери і малі автомобілі. Розв'язка, яку дає Ванкель в своєму ротативному моторі, є винахідлива, як тільки можливо. З-зовні його мотор має форму циліндра. В середині його знаходиться трикутний ротор, який обертається довкола осі, по відношенню до якої його (ротора) положення є трохи ексцентричне. Ротор обертається вnutрі камери спалення циліндрової форми, легко сплющеної вгорі і внизу. Під час обороту ротора кінці трикутника описують внутрішнє коло камери, утворюючи між ротором і стінкою камери простір, об'єм якого проходить періодично через максимум і мінімум.

Роля ротора є подібна до ролі толока: він втягає газову мішанку, стискає її в найменшому просторі (мінімум), запалює її і дозволяє їй поширитись в найбільшому просторі (максимум). Гази входять з одної сторони, відтак стискаються при обороті ротора і проходять попри свічку, яка їх запалює; під час вибуху вони поширюються, виконуючи поштовх на плоску частину ротора, витворюючи оборотний рух: гази виходять з другої сторони мотору. Таким чином мотор Ванкеля є три, а не чотири тактовий. За один оборот ротора відбувається: 1) доплив газової мішанки; 2) стиснення і запал; 3) поширення газів і вихід.

На перший погляд мотор Ванкеля є таким простим і так добре функціонує, що немає нічого дивного, що його називають «революційним». Однак

почулися і скептичні голоси. Джон Бонд, інженер з 25-річною практикою, заявив, що «про мотор Куртіс-Райт не будуть ніколи говорити». Він основує своє твердження на проблемі щільності. Щоб кінці ротора могли дотикати стінки камери, вони мають рухомі кляпочки, які притискаються до стінки пружинами. Якщо щільність є добра і змащування в міру, каже Бонд, зужиття оливи є тоді надто велике...

Все таки інженери фірми «Куртіс-Райт» твердять, що देंв'ять прототипів, які вони зробили, дають при спробах задовільні висліди щодо зужиття бензини і оливи. «Куртіс-Райт» передбачує розпочати виробництво моторів Ванкеля для індустрийних цілей приблизно через рік. Що мотор Ванкеля може порушувати ма-

ле авто, це доказала фабрика Н.С.У., показуючи на пробах їхній малий автомобіль «Прінц» (545 кг.), що був порушуваний мотором цього типу. Підприємства Н.С.У. рівнож повідомили, що можливо два моделі з серії «Прінца» в 1962 році будуть випосажені новим мотором.

Не виключено, що мотор Фелікса Ванкеля зробить революцію в історії льокомотії. Гуркітливий, об'ємистий і стрясачий альтернативний мотор, який помимо своїх недоліків, давав нам свої услуги протягом пів століття, є, може, в дорозі до музею промислових пережитків, де він долучиться до корабля, порушваного колесами, перших трамваїв і інших початківців льокомотії.

За чужою пресою подав Г. О.

†

СУМВЕЦЬ ПОЛЯГ В БОЮ ЗА ФРАНЦІЮ

19 листопада 1960 р. відбулися в Рубе (Франція) похорони

І в а н а Л О З Я К А ,

який згинув 11 листопада 1960 р. в Альжирії, де він виконував військову службу. Друг Іван Лозьяк, народжений у Франції, мав всього 21 рік. Він був членом Спілки Української Молоді в Осередку Рубе. В його похоронах взяли численну участь українці з Рубе й околиць, поруч представників французької місцевої влади і різних організацій. Газети «Норд-Еклер» і «Ля Вуа дю Норд» помістили довші статті зі знімками з похорону. В числі представників організацій, що прибули з прапорами, газети згадують: колишніх комбатантів, з Індокитаю, політичних в'язнів, Спілку Української Молоді, бельгійських добровольців, Т-во ім. С. Петлюри, українську секцію при французьких християнських синдикатах, колишніх членів резистансу.

Військову почесь над могилою віддав 802 полк зв'язку.

ЦУ СУМ-у висловлює свої найглибіші співчуття батькам Покійного, який віддав своє молоде життя, сповняючи обов'язок.

Вічна Йому пам'ять!

Фонд Юнацтва Спілки Української Молоді

Постановою про потребу придбання фінансових засобів для праці в юнацькому секторі, Пленум Центральних Органів СУМ-у, що відбувся в часі від 15-го лютого до 15-го квітня 1960 року, рішив дати в руки Крайовим і Центральній Управі потрібні фонди, щоб зреалізувати затверджені пляни розгорнутої діяльності на тому відтинкові. Ті фонди рішено придбати шляхом грошевих збірок по всіх теренах діяльності СУМ-у.

Поскільки справа національного виховання нашої молоді — це справа чести всього нашого суспільства, Центральна Управа СУМ-у, виконуючи повищу постанову Пленуму, розписала збірку на «Фонд Юнацтва СУМ-у», розіслала підписні листки, видала відповідні доручення до всіх Крайових Управ СУМ-у та заклики в українській пресі до загалу нашого суспільства п. заг. **»ДОПОМОЖІТЬ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ«.**

Рівночасно Центральна Управа СУМ-у встановила три категорії грамот для тих жертводавців, котрі більшими сумами причиняться до творення «Фонду Юнацтва СУМ-у». Відповідно до висоти складеної пожертви визначено наступні категорії звань:

- 1) **МЕЦЕНАТИ** СУМ-у — що складуть рівновартість 100 дол.
- 2) **ДОВРОДІЇ** СУМ-у — що складуть рівновартість 50 дол.
- 3) **ФУНДАТОРИ** Фонду Юнацтва СУМ-у — що складуть 20 дол.

Поширюйте видання СУМ-у!

» А В А Н Г А Р Д «

»Антологію української поезії«

Альбом «СУМ на чужині«

» З Н А Н Н Я «

»Записки виховника«

»Ukrainian Youth News«

Розбудуємо наш сумівський журнал

До акції розбудови і поширення нашого СУМ-івського журналу «Авангард» прилучились:

Друг **М. Мальдрик** — секретар Осередку СУМ-у в Гаддерсфілд, Англія, приєднав 6 нових передплатників на 1960/61 рік.

Друг **Я. Кутний** — кольпортер Осередку СУМ-у в Мельборні, Австралія, приєднав чергових 15 передплатників на 1960/61 рік. Під сучасну пору в цьому Осередку є 45 предплатників журналу «Авангард».

Друг **Б. Лесюк** — кольпортер Осередку СУМА ім. М. Павлушкова в Шікаго, ЗДА, приєднав 7 нових передплатників на 1960/61 рік; 20 читачів у тому Осередку відновили передплату.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «АВАНГАРДУ»

Осередок СУМА ім. Базару в Сиракюзах, ЗДА, згідно з рішенням своїх Загальних зборів, переслав 25 дол. на пресовий фонд «Авангарду». Цей гарний жест членів Осередка заслуговує на признання і повинен стати прикладом для наслідування. При цьому бажасмо відзначити, що названий Осередок кольпортує 15 прим. «Авангарду» і за них своєчасно розраховується.

Редакція «Авангарду» складає членам Осередку СУМА в Сиракюзах щирю подяку за підтримання нашого спільного сумівського журналу.

Друг **М. Корнага** — Нью Йорк, ЗДА, вплатив на пресовий фонд «Авангарду» 2 дол.

Друг **Б. Лесюк** — кольпортер Осередку СУМА ім. М. Павлушкова «Авангарду» 1,40 дол.

За ініціативою дд. **М. Бачари** і **Т. Царика**, дня 21. 5. 1960 р. на весіллі членів СУМ-у подр. А. Альфавицької і д. М. Пришляка у Філадельфії переведено збірку, з якої на пресовий фонд «Авангарду» призначено суму 27 дол. З цього приводу Адміністрація і Редакція журналу бажують молодій парі всього найкращого, а жертводавцям і збірщикам складають щирю подяку.

Рівночасно висловлюємо щирю подяку всім названим друзям за відгук на наш заклик, що був уміщений в «Авангарді» ч. 4/54, та закликаємо до дальших щедрих пожертв, які допоможуть нам розбудувати одинокий сумівський журнал «Авангард».

Хто черговий?

**ПОШИРЮЙТЕ І КОЛЬПОРТУЙТЕ СУМІВСЬКИЙ ЖУРНАЛ
«АВАНГАРД»**

Адміністрація.

6 ЧИСЕЛ «АВАНГАРДУ» В 1961 р.

ВІТАЮЧИ ШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ І ВСІХ ДРУЗІВ — ЧЛЕНІВ СУМ-У З НАДХОДЯЧИМ НОВИМ РОКОМ, ПОВІДОМЛЯЄМО, ЩО В 1961 РОЦІ «АВАНГАРД» ВИХОДИТИМЕ ЩО ДВА МІСЯЦІ.

ПОРУЧАЄМО ВИДАННЯ »ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ«

I. Для молоді:	Ц і н а			
	\$	£	Bfr.	DM.
ОТАМАН ВОЛЯ Повість для молоді. Стор. 271. Ольга Мак	2.00	0.10.0	70	5.00
БОГ ВОГНЮ Повість з бразилійського життя в трьох томах. Стор. 965. Олекса Воропай	6.00	1.10.0	210	15.00
ЗВИЧАЇ НАШОГО НАРОДУ Етнографічний нарис. Том перший. Стор. 456. Юрій Тис	3.00	0.16.0	100	9.00
ЖИТТЯ ІНШОЇ ЛЮДИНИ Повість. Стор. 176. Петро Кізко	1.50	0. 8.0	50	4.00
УСТИМ БЕЗРІДНИЙ Повість. Частина I-ша. Стор. 175. Ольга Лубська	1.50	0. 8.0	50	4.00
КОЛОСЯ ШЕЛЕСТИТЬ Поезії. Стор. 54.	0.30	0. 2.0	12	1.00
II. Для юних сумівців і дітей:				
ВІТЕР З УКРАЇНИ Оповідання та казки для дітей. Стор. 144. Ілюстровані. Книжки можна набути в українських книгарнях, кольпортерів »Шляху Перемоги«, або у видавництві: Verlag Schlach Peremohy, München 8, Zeppelinstr., 67, Germany.	2.00	0.10.0	70	5.00

З ініціативи д. Кузика, під час вечірки Осередку СУМА ім. ген.-хор. Т. Чупринки в Нью Йорку, з нагоди одержання Переходового Прапора Головної Управи СУМА, присутні зложили:

На Пресовий Фонд »Авангарду« \$44,00
На Радіо-передачу Осередку \$43,00

Разом \$87,00

Редакція і Адміністрація »Авангарду« висловлюють свої найщиріші GRATULACIЇ Осередкові СУМА в Нью Йорку з приводу заслуженої нагороди за його працю, а всім жертводавцям — щиро подяку.

Редакція і Адміністрація
»Авангарду«

ЧИТАЧАМ І КОЛЬПОРТЕРАМ »АВАНГАРДУ« В ЗДА

Просимо всі грошові розрахунки (передплату, залежності тощо) за »Авангард« від нині робити лише через Головну Управу СУМА в Нью Йорку.

Адм. »Авангарду«.

Канадсько-Український Бібліотечний Центр

**Канадське Товариство Приятелів України
Торонто – Канада**

**З Друкарні Української Видавничої Спілки
в Лондоні**

Printed by Ukrainian Publishers Ltd.,
237, Liverpool Rd., London, N.1.